

WIADOMOŚCI POLSKIE
ПОЛЬСКІЕ ВЕДОМОСТІ

1 (30) - 2011

2011

ROK CZESŁAWA MIŁOSZA

С начала 2011 г. в Польском центре «Единство» каждое воскресенье в 17.00 проходят занятия-лекции по современной истории Польши, которые проводит пан Виталий Литуновский. Материалом для лекций служат события военной и послевоенной Польши, история Польской Народной Республики, которые исследуются Институтом национальной памяти (далее ИНП), существующим с 1999 г. Пан Виталий уже несколько лет является участником семинаров, проводимых этим Институтом.

ЛЕКЦИИ ПО НОВЕЙШЕЙ ИСТОРИИ ПОЛЬШИ В КРАСНОДАРЕ

ПОСЛЕ падения в Польше коммунистического режима возникла потребность в исследовании событий, связанных с репрессиями в период правления Польской объединённой рабочей партии, то есть с послевоенного периода и до конца 1980-х гг. В 1990-х гг. возник некоторый исторический вакуум и болезненные события XX в. не исследовались надлежащим образом. После создания ИНП, целью которого было изучить, документировать и архивировать все свидетельства, связанные с этим периодом истории, начались интенсивные исследования, появилось большое количество материалов и свидетельств как из архивов бывших спецслужб и МВД, так и на основе воспоминаний свидетелей. Для формирования национального самосознания польского народа, как поляков в стране, так и этнических поляков по всему миру, крайне важно помнить тяжёлые испытания, выпавшие на долю Польши в XX столетии.

Кроме того, события польской истории второй половины XX в. довольно слабо и тенденциозно освещены в российской

средней школе, а многие аспекты истории совершенно не рассматриваются и, как следствие, либо неизвестны, либо крайне идеологизированы и подаются однобоко.

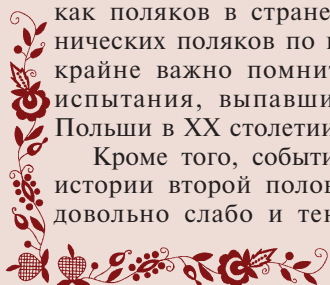
Целью данных лекций является желание донести до этнических поляков, живущих в России, польский взгляд на исторические события. Материалы, на которых строятся лекции, предоставлены ИНП, который активно занимается расследованием преступлений как немецких оккупантов времён Второй мировой войны, так и репрессиями коммунистических властей в послевоенный период.

На лекциях рассматриваются такие проблемы как: «Судьбы польских евреев в годы Второй мировой войны», «Аппарат репрессий в послевоенной Польше», «Судьбы поляков, высланных в глубь Советского Союза», судьбы героев польского народа таких как Витольд Пилецкий, генерал «Нил», имена которых были неизвестны или намеренно замалчивались, а судьба сложилась трагически. Рассматривались также аспекты взаимоотношений государства и Католической церкви в Польской Народной Республике в разные периоды, а также ролью, которую сыграла Церковь в восстановлении исторической правды.

Во время лекций организуются просмотры исторических фильмов. Так, в фильме «Инка 1946» рассказывается о судьбе санитарки польского подполья, которая погибла от рук функционеров аппарата репрессий. Фильм «История Ковальских» повествует о польской семье, которая помогала евреям во время войны и была уничтожена фашистами. Эти фильмы показывают трагические события истории страны, после просмотра которых отношение к событиям того времени меняется.

На занятиях также предоставляется возможность познакомиться с картами довоенной и военной Польши, узнать как изменилась Европа после войны, как изменилась численность населения Европы.

На занятиях по истории Польши иногда возникает проблема полного незнания исторических событий совсем недавнего прошлого. Большинство знают только, что в 1941 г. началась Великая Отечественная война, когда Гитлер напал на Советский Союз, и что война окончилась в 1945 г. победой Советского Союза. А какие события предшествовали войне, что было после её окончания, какая цена была заплачена народами Восточной Европы за возможность

свободного развития уже в наше время, к сожалению, не все знают, а тем более, какую страшную цену заплатили поляки, потеряв шесть миллионов своих граждан и половину территории. Ведь именно на территории Польши были созданы концентрационные лагеря, которые назывались «фабриками смерти», всем известный Освенцим, Майданек и ряд других, и в которых было убито самое большое количество евреев.

Этническим полякам очень важно знать и понимать польскую историю так, как её воспринимают поляки, живущие в Польше.

По окончании Второй мировой войны Западная Европа была освобождена от нацистской оккупации, получив возможность свободного развития, страны же Центральной и Восточной Европы, а в их числе и Польша, ещё почти полвека находились в советской «зоне влияния», связанные глубоко чуждыми традиционным ценностям этих народов идеологическими установками. Избавиться от этой «опеки» удалось лишь в 1990 г. В 2004 г. Польша вошла в Европейский Союз. С этого времени начинается новая история Польши.

ПОЛЬСКИЙ ДИКТАНТ В КРАСНОДАРЕ

20 февраля 2011 года в Польском национально-культурном центре «Единство» прошёл диктант на польском языке. Текстом для диктанта стал фрагмент биографии известного польского поэта Чеслава Милоша. Такой выбор не случаен, ведь 2011 год объявлен Годом Чеслава Милоша.

Примером для нашего диктанта, проводящегося в Краснодаре впервые, послужил опыт «Польского дома» в Санкт-Петербурге. Целью диктанта явилось стремление к поддержке польского языка на Кубани. Проведение диктанта именно 20 февраля стало настоящим праздником польского языка, что особенно важно в преддверии Международного дня родного языка (*International Mother Language Day*), который отмечается 21 февраля с целью содействия языковому и культурному разнообразию и многоязычию.

Диктант – это отличная возможность для проверки собственных знаний родного языка. В диктанте мог принять участие каждый, кто считает своим родным языком польский, или просто интересуется польским языком и польской культурой.

Лучшие работы были отмечены дипломами трёх степеней и памятными подарками. Также всем участникам диктанта были вручены памятные свидетельства об участии и материалы о самом мероприятии (биография поэта и его стихи). Торжественное вручение наград происходило в праздничной обстановке. Надеемся, что это празднование Дня польского языка станет традиционным.

Материалы подготовила Наталья ТУТЫГИНА

Moskwa, 22.12.2010 r.

Zsanowni Państwo!

Wydział Konsularny Ambasady RP w Moskwie informuje, że został rozstrzygnięty konkurs ogłoszony w maju 2010 r. na dokumentację obiektów architektonicznych nieruchomości oraz ruchomych związanych z życiem i działalnością Polaków w Rosji.

Jury pod przewodnictwem Pana Ambasadora Wojciecha Zajączkowskiego po zapoznaniu się z regulaminem konkursu oraz zawartością merytoryczną nadesłanych opracowań, postanowiło przyznać jedną nagrodę finansową, autorowi opracowania o smoleńskim kościele rzymsko-katolickim Panu Aleksiejowi Gurzowowi. Jury nie przyznało drugiej i trzeciej nagrody.

Jury wyróżniło upominkami (albumy, dyplomy):

1. „Centrum Kultury Polskiej”
Władimir

Autor opracowania:
Pan Aleksander Masłow

„Historia katolickiej parafii we Władimirze”

2. Omska Obwodowa Organizacja Społeczna Polskie Centrum Kulturalno-Oświatowe «Polonez»

Autor opracowania:

Sekcja krajoznawcza organizacji
– praca zbiorowa

„Cmentarz wsi Despot-Zenowicz”

3. „Związek Polaków na Kaukaskich Wodach Mineralnych” Piatigorsk

Autor opracowania:

Pan Aleksander Bogolubow
Kościół katolicki w Piatigorsku

4. Polskie Kulturalno-Oświatowe Centrum «Czerwone Maki» Orenburg

Autorzy opracowania:

- E. Titorenko; pomnik nagrobny
M. Paszkowskiego,

- E. Titorenko; pomnik poświęcony
przesiedleńcom we wsi Braiłowka,

- L. Kostenko; pomnik poświęcony
Armii Andersa,

Nagrodę finansową Panu Aleksiejowi Gurzowowi wręczył Pan Ambasador Wojciech Zajączkowski podczas wizyty w Smoleńsku 22 grudnia 2010 roku.

Nagrody rzeczowe autorom pozostałych wyróżnionych wyżej prac Wydział Konsularny Ambasady RP w Moskwie prześle pocztą.

Michał GRECZYŁO

*Kierownik Wydziału Konsularnego
Ambasady RP w Federacji*

Rosyjskiej

Radca Minister

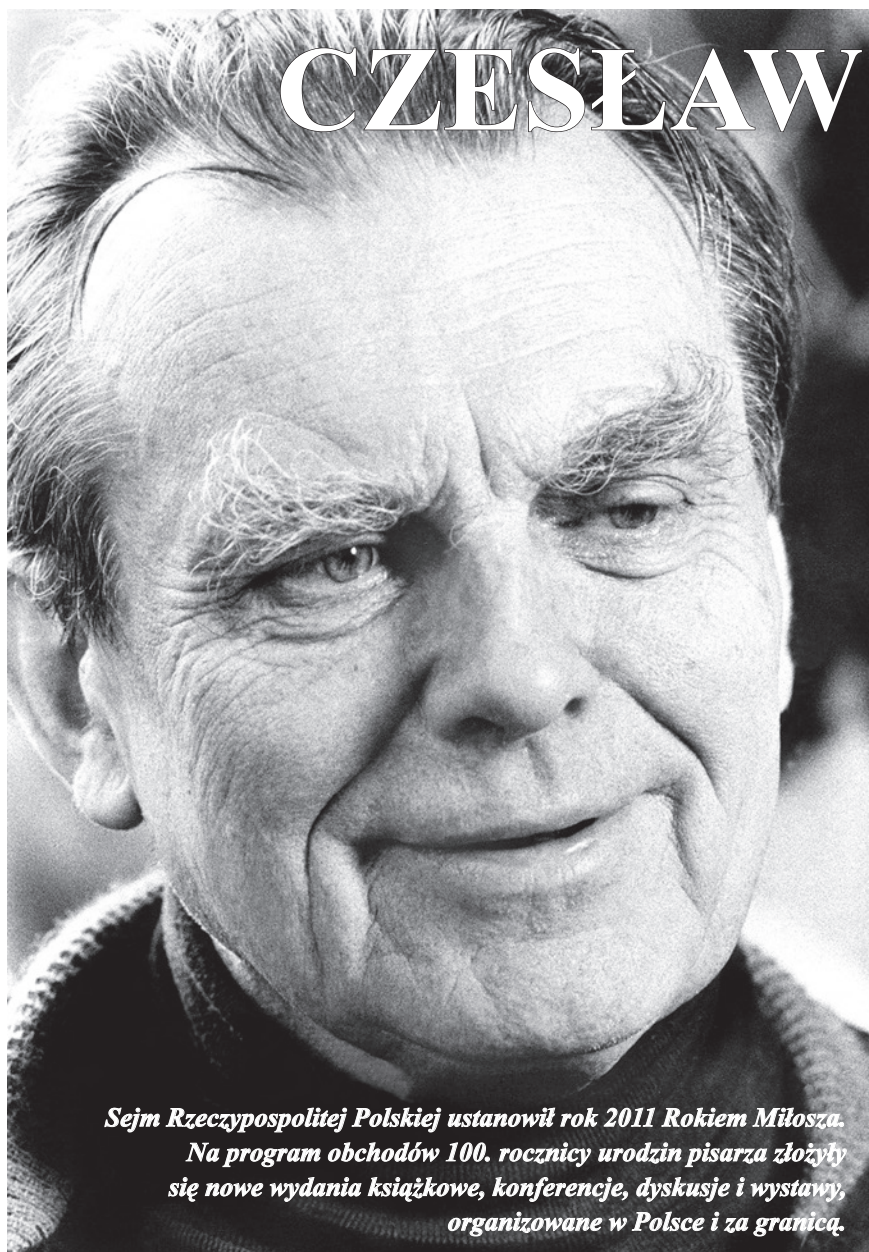

MIJA sto lat od narodzin Czesława Miłosza pierwszorodnego syna Aleksandra Miłosza herbu Lubicz (1883–1959) i Weroniki Miłoszowej z Kunatów herbu Topór (1887–1945) – matki chrzestnej mojego ojca Zygmunta. Urodził się 30 czerwca 1911 roku na Litwie na Auksztocie, w Szetejniach, dziedzicznym majątku matki położonym nad Niewiażą, niedaleko Kiejdan, w ówczesnej guberni kowieńskiej, w powiecie kowieńskim, w parafii Opitołoki, gdzie został ochrzczony w kościele Przemienienia Pańskiego w Świętobrości. Rodzina Miłoszów, pieczętująca się herbem Lubicz, cieszyła się starym szlacheckim pochodzeniem.

Młode lata wywarły wpływ na jego twórczość. Odwoływał się do wspomnień z dzieciństwa w Dolinie Issy (notabene bardzo krytykowanej przez tutejsze ziemiaństwo za nadanie imion, nawet ich zdrobnień, znajomych i przyjaciół (mój Dziadek Waluczek), przez co był nie przyjmowany przez postacie, które często przedstawiał w złym świetle). Inspirację stanowiło dla niego zarówno spokojne życie na wsi, jak i szalone podróże z ojcem. Ogromny wpływ na poetę wywarły także wydarzenia historyczne, których był świadkiem: rewolucja Październikowa i wojna Polsko-bolszewicka. W tym samym czasie, 19 września 1917 roku urodził się jego młodszy brat, Andrzej Miłosz, późniejszy reżyser dokumentalista, publicysta i tłumacz.

Miłosz studiował na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, najpierw polonistykę na Wydziale Humanistycznym, po krótkim czasie przeniósł się na Wydział Nauk Społecznych, by studiować prawo. Zadebiutował w 1930 roku na łamach uniwersyteckiego pisma „Alma Mater Vilnensis” wierszami *Kompozycja i Podróż*. Był członkiem grupy poetów *Żagary* i współtwórcą pisma o tej samej nazwie. Pracował w *Polskim Radiu Wilno*. Został zwolniony po oskarżeniach o lewicowe poglądy i wspieranie dążeń Litwinów do przejęcia Wilna oraz działalność na rzecz kultury białoruskiej.

Po rozpoczętej 1 września 1939 roku niemieckiej agresji na Polskę, Miłosz udał się na południe kraju. Kiedy 17 września na mocy paktu Ribbentrop-Mołotow wojska Armii Czerwonej rozpoczęły inwazję na wschodniej granicy Rzeczypospolitej, poeta znajdował się już w Rumunii. Wojska ZSRR zajęły Wilno a potem przekazały je Litwinom. Miłosz powrócił do rodzinnego miasta, okazując obywatelstwo litewskie. Jednak już 14 czerwca 1940 roku 150 tys. żołnierzy ZSRR wkroczyło na teren Litwy i rozpoczęła się sowiecka okupacja. Poeta bardzo wstrząsnęły te wydarzenia, co miało odzwierciedlenie w jego poezji. Opuścił Wilno i przeniósł

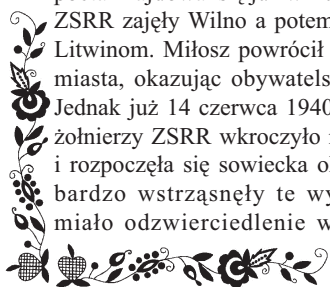
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił rok 2011 Rokiem Miłosza. Na program obchodów 100. rocznicy urodzin pisarza złożony się nowe wydania książkowe, konferencje, dyskusje i wystawy, organizowane w Polsce i za granicą.

się do okupowanej przez Niemców Warszawy, gdzie pracował jako woźny w Bibliotece Uniwersyteckiej. Uczestniczył w podziemnym życiu literackim, pod pseudonimem Jan Syruć opublikował w 1940 roku tom *Wiersze*. Po upadku 2 października 1944 roku powstania Warszawskiego wyjechał do Krakowa, w którym pozostał do końca 1945 roku.

Po II wojnie światowej aktywnie wspierał system stalinowski w Polsce. Podjął m.in. pracę w dyplomacji komunistycznego rządu Polski w Stanach Zjednoczonych oraz Paryżu, jako attaché kulturalny. W 1951 roku poprosił o azyl polityczny we Francji, kiedy w trakcie pobytu w Paryżu zdecydował się nagle pojechać do redaktora „Kultury”, Jerzego Giedroycia, prosząc o ukrycie, i zabezpieczenie jego rzeczy do czasu, gdy otrzyma azyl polityczny. Obawiano się bowiem porwania, lub innej formy sabotażu ze strony polskich komunistów. Miłosz mieszkał przez pewien czas w Maisons-Laffitte, co doprowadziło do

jego wieloletniej współpracy z „Kulturą”. Było to jednak powodem skandalu w całej polskiej emigracji – przeciwko przyjęciu byłego komunisty protestowała nie tylko redakcja *Wiadomości* Mieczysława Grydzewskiego, ale nawet mieszkający w Maisons-Laffitte Józef Czapski, grożąc, że zerwie współpracę z tym pismem. Już dwa lata później Instytut Literacki Giedroycia wydał *Zniewolony umysł* – książkę skierowaną do polskiej emigracji, mającą wyrazić mechanizm myślenia człowieka w demokracjach ludowych. Józef Mackiewicz nazwał ją w londyńskich *Wiadomościach* „wielkim odpompacyjnym myśli emigracyjnej”, jak podaje Witold Gombrowicz. W następnych latach Instytut Literacki wydał większość dzieł Miłosza, a sam Jerzy Giedroyc nominował go do otrzymania Nagrody Nobla.

W 1960 roku Miłosz przeprowadził się do Stanów Zjednoczonych, gdzie wykładał literaturę słowiańską na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley,

MIŁOSZ NOBLISTA

oraz na Harvardzie. Za granicą tworzył głównie poezję, bardzo różnorodną, choć największe uznanie zyskały jego wiersze polityczne (m.in. *Który skrzywdziłeś*). W PRL oficjalnie uznany za zdrajcę i renegata, został uroczyście potępiony przez Związek Literatów Polskich oraz niektórych autorów (Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Kazimierza Brandysa, Jarosława Iwaszkiewicza i Antoniego Słonimskiego). Do 1980 roku istniał zapis cenzorski, nie tylko zakazujący publikacji jego utworów, ale nawet wymieniania jego nazwiska (w sytuacjach koniecznych używano np. eufemizmu „autor *Ocalenia*”); pod nazwiskiem publikowano dokonane przezeń tłumaczenia, m.in. w antologii *Poeci języka angielskiego [1969-1974]*. Książki Miłosza były drukowane w podziemiu, przemycane z zagranicy, a dla nielicznych dostępne w działach prohibitorów bibliotek uniwersyteckich. Miłosza odrzucała również część polskiej emigracji, zarzucającej mu początkowe poparcie dla przemian w Polsce i „bolszewizm”.

W 1978 roku Miłosz otrzymał Międzynarodową Nagrodę Literacką Neustadt zwaną „Małym Noblem”.

Stosunek władz i środowiska emigracyjnego do Miłosza zaczął się

zmieniać po 1980 roku, kiedy poeta otrzymał literacką nagrodę Nobla za całokształt twórczości. Rok później przyjechał do kraju, gdzie jego utwory zostały już oficjalnie wydane (choć część z nich ocenzurowano, a część mogła się nadal ukazywać tylko w wydaniach podziemnych). Stały się one natchnieniem dla rozwijającej się opozycji politycznej. W 1981 roku, w czasie pobytu w kraju otrzymał doktorat honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (promotorka: I. Sławińska), a w 1989 roku Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 1990 roku Miłosz został członkiem Polskiej Akademii Umiejętności. Był członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (otrzymał legitymację nr 1).

Miłosz był też autorem przekładów na język polski:

W. Szekspira, J. Miliona, *Ziemi jałowej* Eliota, poezji Yeatsa; wybranych ksiąg Biblii: *Księga Psalmów*, *Księga Hioba*, *Księgi pięciu megilot*, *Księga Mądrości*, *Ewangelia Marka*, *Apokalipsa świętego Jana*; zobacz: *Przekłady biblijne Czesława Miłosza*

Przekładał także polską poezję na język angielski.

W 1993 roku poeta definitywnie przeprowadził się do Polski, gdzie jako

miejsce pobytu wybrał Kraków, jak twierdził „najbardziej zbliżony do Wilna”. Wciąż uważał się za Litwina i Bauta, chociaż jego korzenie były silnie związane ze szlachtą polską, która dostała majątek na Litwie. W uznaniu zasług dla kultury polskiej w 1993 roku otrzymał Honorowe Obywatelstwo Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa. W czerwcu 1996 roku za książkę *Legenda współczesności* uhonorowany został Nagrodą *Krakowska Książka Miesiąca*. Dwa lata później za tom *Piesek przydrożny* otrzymał Nagrodę Nike.

W 1994 roku Czesław Miłosz został odznaczony Orderem Orła Białego.

W 1996 roku Polskie Radio przyznało mu nagrodę *Diamentowy Mikrofon*.

Miłosz po zerwaniu swoich związków z komunistycznymi władzami wyrażał w swej twórczości niechęć i krytykę w stosunku do PRL, często piętnował polski nacjonalizm, krytykował tradycyjny polski katolicyzm – określając go ciemnogrodem. Przed śmiercią nieco zmienił zdanie przynajmniej co do katolicyzmu.

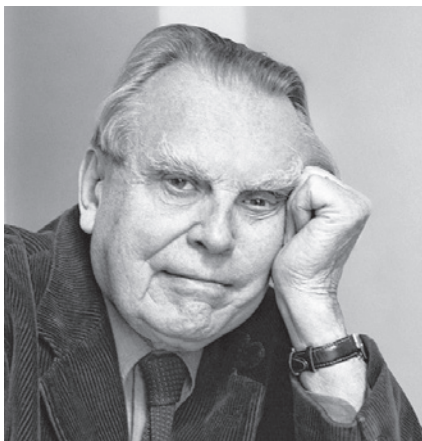
Miłosz zmarł 14 sierpnia 2004 roku w Krakowie, przeżywszy 93 lata. Został pochowany w Krypcie Zasłużonych na Skałce.

(Dokończenie na str. 6-7)

W Gdańsku. 14 kwietnia 1981 r.

(Dokończenie. Początek na str. 4)

POSTAĆ Czesława Miłosza niezwykle barwna. Zmieniał poglądy, jak dama rękawiczki. Z tego powodu nie był przez środowiska konserwatywne i ziemiańskie szanowany. Niewątpliwie bardzo utalentowany poeta i pisarz – wystarczy przeanalizować całokształt twórczości w stulecie od jego narodzin.

Wiersze Czesława Miłosza są intelektualne, a metafory jakich używa – sugestywne. Jego

W MOJEJ OJCZYŹNIE

*W mojej ojczyźnie, do której nie wrócę,
Jest takie leśne jezioro ogromne,
Chmury szerokie, rozdarłe, cudowne
Pamiętam, kiedy wzrok za siebie rzucę.*

*I płytkich wód szept w jakimś mroku ciemnym,
I dno, na którym są trawy cierniste,
Mew czarnych krzyk, zachodów zimnych czerwień,
Cyranek świsty w górze porywiste.*

*Śpi w niebie moim to jezioro cierni.
Pochylam się i widzę tam na dnie
Blask mego życia. I to, co straszy mnie,
Jest tam, nim śmierć mój kształt na wieki spełni*

*Alkoholik wstępuje w bramę niebios
Jaki będę, Ty wiedziałeś od początku.
I od początku każdego żywego stworzenia.*

*To musi być okropne, mieć taką świadomość,
w której są równoczesne jest, będzie i było.*

*Życ zaczynałem ufny i szczęśliwy,
pewny, że dla mnie co dzień wschodzi słońce,
i dla mnie otwierają się poranne kwiaty.
Od rana do wieczora biegałem w zaczarowanym ogrodzie.*

*Nic a nic nie wiedząc, że Ty z Księgi Genów
wybierasz mnie na nowy eksperyment,
jakbyś nie dosyć miał na to dowodów,
że tak zwana wolna wola
nic nie poradzi wbrew przeznaczeniu.*

*Pod twoim ubawionym spojrzeniem cierpiałem
jak liszka żywcem wbita na kolec tarniny.
Otwierała się przede mną straszność tego świata.*

*Czyż mogłem nie uciekać od niej w urojenie?
w trunek, po którym ustaje szczękaniem zębami,
topnieje gniotąca pierś rozpalona kula
i można myśleć, że jeszcze będę żyć jak inni?
Aż zrozumiałem, że tylko błędę od nadziei do nadziei*

CZESŁAW

twórczość z lat 30., przed II wojną światową jest przesycona katastrofizmami. Dominuje w niej rozmach, metaforyczność, rytmiczność, wizje apokaliptyczne.

Wiersze pisane podczas wojny nie mają już w sobie tyle patosu. Są znacznie mniej ozdobne. Poeta stawia na komunikatywność wiersza – na zrozumiałość zawartych w nim treści filozoficznych i intelektualnych. Część z tych wierszy poświęca Miłosz okupowanej Warszawie (*Miasto, Błądząc*), w której spędził prawie cały okres wojny. W twórczości Miłosza, przypadającej na okres wojny, da się również zauważyć świadome odchodzenie od tematyki wojennej. Znajdziemy wiersze opisujące zwykle piękno świata, który – mogłoby się wydawać – nigdy nie zaznał wojny. Tak jest w wierszach *Piosenka pasterska*, czy *Świat – poema naiwne* z 1943 roku.

Po wojnie poeta podjął tematykę bardziej filozoficzną. Szczególnie upodobał sobie formę traktatu. W wydanym w tomie *Światło dzienne Traktacie moralnym* piętnuje zanik wartości, krytykuje brak moralności i wskazuje na to, co jego zdaniem, należałoby zmienić w ludzkiej mentalności. W 1957 roku napisał *Traktat poetycki* pokazujący polską historię, kulturę i mentalność ludzi z czasów Młodej Polski. W tomie *Druga przestrzeń* (2002 r.) znalazł się *Traktat teologiczny*, w którym Miłosz rozważa problem tajemnicy wiary.

Oprócz wielu poezji Czesław Miłosz napisał także eseje, najważniejszy z nich to *Zniewolony umysł* – do dziś uważana za wybitną próbę naukowej analizy działania propagandy komunistycznej. (inne eseje to *Rodzinną Europą*, *Ziemia Ulro*, *Ogród nauk*), powieści (*Dolina Issy*) oraz dziennik (*Rok myśliwego*).

Iwona ZAWISZA-CHRZANOWSKA

*i zapytałem Ciebie, Wszzechwiedzący, czemu
udręczasz mnie. Czy to próba, jak u Hioba,
aż uznam moją wiarę za ułudę
i powiem: nie ma Ciebie ni twoich wyroków,
a rządzi tu na ziemi tylko przypadek?
Jak możesz patrzeć
na równoczesny, miliardokrotny ból?*

*Myszę, że ludzie, jeżeli z tego powodu nie mogą uwierzyć,
że jesteś, zasługują w Twoich oczach na pochwałę.*

*Ale może dlatego, że litowałeś się bez miary,
zstąpiłeś na ziemię, żeby doznać tego, co czują śmiertelne istoty.*

Znosząc ból ukrzyżowania za grzech, ale czyj?

Oto ja modłę się do Ciebie, ponieważ nie modlić się nie umiem.

Bo moje serce Ciebie pożąda, choć wiem, że nie ulecysz mnie.

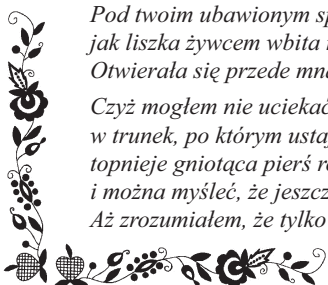
*I tak ma być, żeby ci, którzy cierpią, dalej cierpieli, wysławiając
Twoje Imię.*

KONIEC ŚWIATA

*W dzień końca świata Pszczoła krąży nad kwiatem nasturcji,
Rybak naprawia błyszczącą sieć.*

*Skaczą w morzu wesole delfiny,
Młode wróble czepiają się rynny*

I wąż ma złotą skórę, jak powinien mieć.

MIŁOSZ NOBLISTA

ПОЛЬСКИЕ ВЕДОМОСТИ, Краснодар, 2011, № 1 (30)

W dzień końca świata

*Kobiety idą polem pod parasolkami,
Pijak zasypia na brzegu trawnika,
Nawołują na ulicy sprzedawcy warzywa
I łódka z żółtym żaglem do wyspy podpływa,
Dźwięk skrzypiec w powietrzu trwa
I noc gwiaździstą odmyka.
A którzy czekali błyskawic i gromów,
Są zawiedzeni.
A którzy czekali znaków i archanielskich trąb,
Nie wierzą, że staje się już.
Dopóki słońce i księżyc są w górze,
Dopóki trzmiel nawiedza różę,
Dopóki dzieci różowe się rodzą,
Nikt nie wierzy, że staje się już.
Tylko siwy staruszek, który byłby prorokiem,
Ale nie jest prorokiem, bo ma inne zajęcie,
Powiada przewiązując pomidory:
Innego końca świata nie będzie,
Innego końca świata nie będzie.*

CAMPO DI FIORI

*W Rzymie na Campo di Fiori
Kosze oliwek i cytryn,
Bruk opryskany winem
I odłamkami kwiatów.*

*Różowe owoce morza
Sypią na stoły przekupnie,
Naręcza ciemnych winogron
Padają na puch brzoskwini.*

*Tu na tym właśnie placu
Spalono Giordana Bruna,
Kat płomień stosu zażęgnął
W kole ciekawej gawiedzi.*

*A ledwo płomień przygasnął,
Znów pełne były tawerny,
Kosze oliwek i cytryn
Nieśli przekupnie na głowach.*

*Wspomniałem Campo di Fiori
W Warszawie przy karuzeli,
W pogodny wieczór wiosenny,
Przy dźwiękach skocznej muzyki.
Salwy za murem getta
Głuszyła skoczna melodia
I wlatywały pary
Wysoko w pogodne niebo.*

*Czasem wiatr z domów płonących
Przynosił czarne latawce,
Łapali skrawki w powietrzu
Jadący na karuzeli.
Rozwiewał suknie dziewczynom
Ten wiatr od domów płonących,
Śmiały się tłumy wesole
W czas pięknej warszawskiej niedzieli.*

*Morał ktoś może wyczyta,
że lud warszawski czy rzymski
Handluje, bawi się, kocha
Mijając męczeńskie stosy.
Inny ktoś morał wyczyta
O rzeczy ludzkich mijaniu,
O zapomnieniu, co rośnie,
Nim jeszcze płomień przygasnął.*

*Ja jednak wtedy myślałem
O samotności ginących.
O tym, że kiedy Giordano
Wstępował na rusztowanie,
Nie znalazł w ludzkim języku
Ani jednego wyrazu,
Aby nim ludzkość pożegnać,
Tę ludzkość, która zostaje.*

*Już biegli wychylać wino,
Sprzedawać białe rozgwiazdy,
Kosze oliwek i cytryn
Nieśli w wesołym gwarze.
I był już od nich odległy,
Jakby minęły wieki,
A oni chwilę czekali
Na jego odlot w pożarze.
I ci ginący, samotni,
Już zapomniani od świata,*

*Język nasz stał się im obcy
Jak język dawnej planety.
Aż wszystko będzie legendą
I wtedy po wielu latach
Na nowym Campo di Fiori
Bunt wznieci słowo poety.*

Warszawa – Wielkanoc, 1943

* * *

*Co było wielkie
Aleksandrowi i Oli Watom*

*Co było wielkie, małem się wydało.
Królestwa bładły jak miedź zaśnieżona.*

*Co poraziło, więcej nie poraża.
Niebiańskie ziemie toczą się i świecą.*

*Na brzegu rzeki, rozciągnięty w trawie,
Jak dawno, dawno, puszcza łódki z kory.*

Montgeron, 1959

POST SCRIPTUM

*Biografia, czyli zmyślenie
albo wielki sen.*

*Obłoki ułożone warstwami
na skrawku nieba między jasnością brzoź.
Żółte i rdzawe winnice pod wieczór.
Na krótko byłem sługą i wędrowcem.
Odpuszczony, wracam drogą niebyłą.*

Szetejnje - Napa Valley,
jesień 1997

PISANIE o wybitnych postaciach nie jest łatwym zadaniem. Tyle już powiedziano na ich temat! Czy w obecnym przypadku nie powstanie nowa trudność, zważywszy na fakt, że młodość piszącego ubiegła w atmosferze kultu wielkiego Rodaka? Zapewne nie. Jestem przekonany, że w znalezieniu obiektywizmu i koniecznego dystansu wobec przedmiotu pomogą mi: wykonywany od tylu lat zawód muzyka, oraz “powroty do lektur”, ściślej mówiąc nieprzerwane wsłuchiwanie się w arcydzieła sztuki muzycznej, tym samym w spuściznę naszego genialnego twórcy.

Co stanowi o istocie wielkości Chopina?

Jego utwory o przejmujących frazach, rozbrzmiewające od przeszło 180 lat, poruszają serca – bardziej lub mniej osłuchanych – melomanów, którzy w czymś się z nimi utożsamiają. Wchodzą – chyba bez wyjątku – do repertuaru wszystkich uczących się i koncertujących pianistów. Oparły się najsurowszej ocenie tj. próbie czasu. Świadczy to zatem nie tylko o wartości i uni-wersalności, ale także o wielowarstwowości jego muzyki zrodzonej z szeroko pojętej syntezy.

Chopin-dziecko odznaczał się niezwykle wrażliwością i niepospolitymi zdolnościami. W przededniu dwudziestego roku życia wykazał niemalże przedwczesną dojrzałość przejawiającą się świadomością twórczą i doskonałym poczuciem formy. Dodać należy, że Chopin melodysta, Chopin innowator struktur harmonicznycy stworzył własny styl – jego muzyka jest “rozpoznawalna”. Dzięki swej osobowości i niemalże «alchemicznemu» zmysłowi proporcji ukazał nieznane dotąd możliwości wyrazu.

Instalacja Chopinowska w Krakowie, 2010 r.

Poniższy szkic o twórczości Wielkiego Chopina pochodzi spod pióra naszego przyjaciela i kolegi z Brukseli – świetnego muzyka i znanego krzewiciela kultury polskiej Pana Bolesława Bieniasza, z którym czynnie współpracujemy i któremu nie po raz pierwszy z ogromną przyjemnością udostępniamy łamy „Wiadomości Polskich”.

Redakcja

DZIEŁO CHOPINA w dwusetną rocznicę urodzin kompozytora

Na miarę największych twórców wtopił emocję i intelekt w strukturę brzmienia.

Muzyka Chopina odznacza się różnorodnością gatunków i kolorytu ekspresji. Jego polonezy tętną heroizmem, walce: blaskiem i wirtuozerią, mazurki: raz nutą melancholii, raz wigorem. Nokturny piętnem zmysłowości – dla

jednych, sublimacją uczuć – dla drugich. Etiudy, przykłady formy ewolucyjnej tj. przekształcania

Rodem warszawianin, sercem Polak a talentem świata obywatel...

C. Norwid

jednego motywu przechodzącego przez najrozmaitsze rejestry brzmień i nastrojów, należą do kategorii krystalicznej konstrukcji, zarazem – czystej muzyki. Fraza Chopina jakkolwiek śpiewna i komunikatywna, pozostaje równocześnie jakby “przefiltrowana”. Romantyczna i poetycka – nie popada w sentymentalizm. Pełna sugestii – stroni od efektów ilustracyjnych.

Jego preludia, ballady, scherza i sonaty, obok Kwintetu Schuberta czy arcydzieł Bacha, Mozarta, Beethovena i Brahmsa, wzbily się na szczyty natchnienia i intensywności wyrazu. Niektóre brzmienia przekraczają tu granice najbardziej wyrafinowanej estetyki.

W ułamku sekundy rozświetlają jaźń i już na wyższych stopniach percepcji, z dala od powszedniości – przenoszą czucie poza wymiar czysto dźwiękowy, prowadząc ku znaczeniu, prawdzie, ku innemu rodzajowi poznania. W tych chwilach wyjątkowej kulminacji muzyka Chopina zdaje się coś objawiać, nieść, obwieszczać. Chopin, aktor swej wyjątkowej epoki, świadek promiennych strof Mickiewicza i Słowackiego, jakkolwiek przekazem odmienną mową, stał się podobnie jak i oni – wieszczem.

Powróć do pojęcia syntezy. Przy tworzeniu dzieła, inspiracji wielkiego kompozytora, temu trudnemu do opisanego zrywowi ducha towarzyszy uświadomiony zmysł konstrukcji: gry napięcie, spadków i kontrastów, wsparty “szlifierską” niemal pracą nadającą kompozycji jasność rysunku i przejrzystość faktury. Arcydzieła muzyki rodzą się przy tym w sferze intuicji wewnętrznego słuchu. Wyobrażonym dźwiękom towarzyszy akustyczna zgodność i spójność drgań w ich planach, spiętrzeniach i wybrzmieniu.

Wspomnijmy na marginesie, że Chopin zując nadchodzący kres kazał zniszczyć szkice swych niedokończonych utworów –

niepełnych, bo nie do końca wyważonych; a jaką wagę przywiązywał do szczegółu świadczyć mogą jego kaligraficzne rękopisy, w których – dla uwypuklenia roli dynamiki – oznaczenia słowne wpisane są w kontekst nut czerwonym tuszem.

Zajmijmy się pokrótce problemem pewnego rodzaju polemiki.

Dzieło Chopina dotyczy głównie utworów fortepianowych. Czy pisał on “tylko” na fortepian? Czy można mu zarzucić, że nie tworzył symfonii i oper? Szczytem twórczości Beethovena pozostają jego kwartety smyczkowe. Czy są uboższe przez “brak” innych instrumentów? Raczej – dzięki ich jednolitości – bogatsze. Orkiestracja jest sztuką barw dźwiękowych. Chopin zachwylił nieznaną dotąd kolorystyką brzmień, przekształcając tym samym dźwięk fortepianu. Mało kto mu dorównał.

Koncerty stanowią kolejną pożywkę krytyki. Dlaczego nie poszedł śladem Beethovena piszącego swe koncerty w formie dialogu pomiędzy instrumentem solistycznym i orkiestrą? Jedna jedyna odpowiedź wydaje się właściwa: znając spuściznę wielkiego wiedeńcyzka, ceniąc go i wykonując jego utwory, pisał po prostu “inaczej”. Jego obydwie koncerty należą do żelaznego repertuaru największych pianistów. Wciąż grywane, przyjmowane są przez publiczność z entuzjazmem.

Chopin, tak jak i każdy artysta wyrósł na gruncie wielkich tradycji. Jako bezcenne ogniwo złotego łańcucha sztuki, korzystając z osiągnięć swych poprzedników sam stał się modelem. Jego mazurki, czy to dzięki ich formie, czy oryginalności klimatu, zainspirowały nie tylko Skriabinę o subtelnym smaku, ale – już na rodzimym gruncie – wielu

polskich kompozytorów XX wieku. Tradycja pisania mazurków stała się udziałem Karola Szymanowskiego oraz jego następców: m. i. Romana Maciejewskiego, Aleksandra Tansmana i Artura Malawskiego. Chopinowi zawdzięczamy ponadto rozwój techniki

pianistycznej. Międzynarodowy Konkurs imienia Fryderyka Chopina, jeden z najstarszych, wciąż trwający, dopingujący coraz to nowe pokolenia muzyków z coraz to innych części świata, stanowi kolejny niezbity argument świadczący o wyjątkowości, oraz aktualności dzieła naszego rodaka.

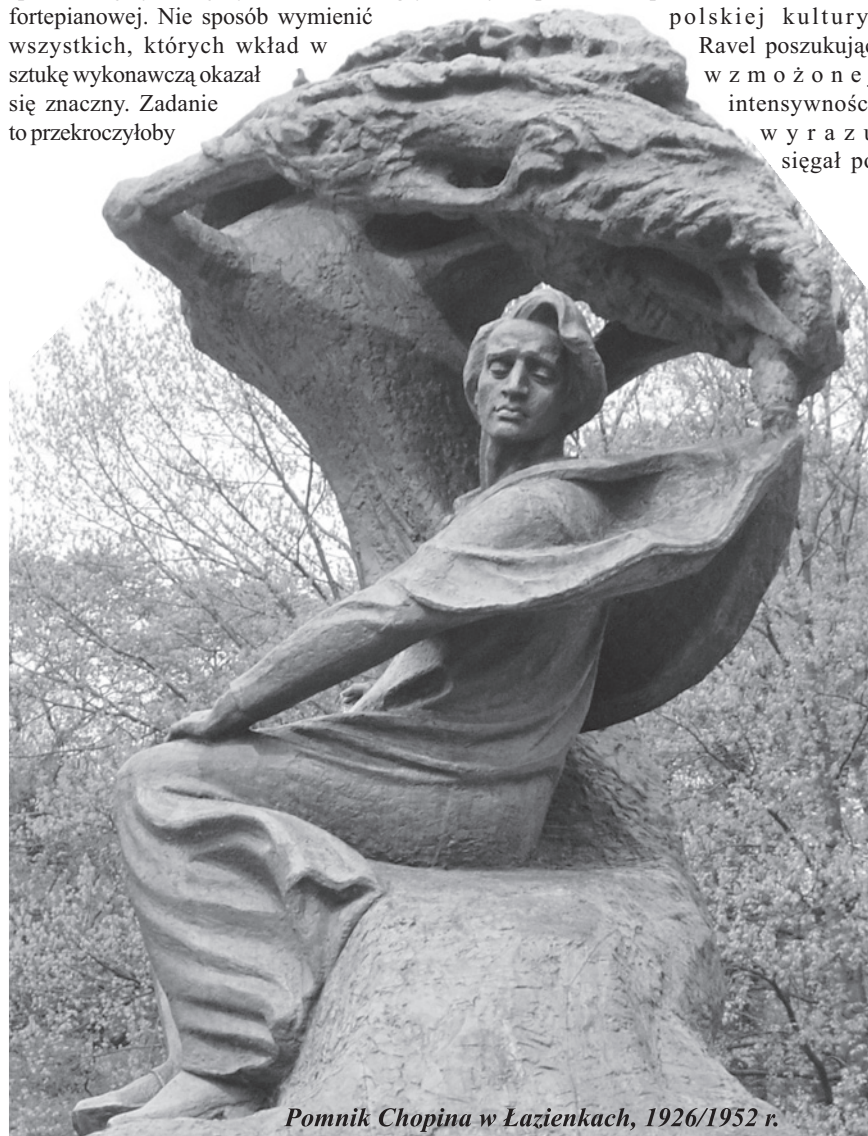
Od nazwiska Chopina – zapewne na wzór pojęcia beethovenisty – powstało nowe słowo: «chopinista», oznaczające pianistę specjalizującego się w wykonywaniu jego utworów. Chopiniści rekrutowali się spośród najwybitniejszych wirtuozów gry fortepianowej. Nie sposób wymienić wszystkich, których wkład w sztukę wykonawczą okazał się znaczny. Zadanie to przekroczyłoby

Bolantchivadze, Krystian Zimerman, Evgeny Kissin, w końcu beniaminek estrady – Rafał Blechacz.

Nie ma powodu przemilczenia innej kwestii, jeszcze niekiedy spotykanej.

Czy Chopin – «noszący francuskie nazwisko», którego utwory «odznaczają się ‘francuską finezją’» – byłby polskim kompozytorem nie pisząc polonezów i mazurków? Proponuję następującą odpowiedź: muzyka Chopina, jakkolwiek uniwersalna i wyrosła z tradycji europejskich, dzieło syntezy: osobowości, natchnienia, kontekstu dzieł i stylu epoki technie polskością, nosi znamię polskiej kultury.

Ravel poszukując
w m o ż o n e j
intensywności
w y r a z u
sięgał po

Pomnik Chopina w Łazienkach, 1926/1952 r.

ramy niniejszego eseju. Niech więc garść nazwisk posłuży za symbol epok i stylów gry. Oto one, wybrane spośród wielu:

R. Schumann

Busoni, Josef i Rosina Lhevine, Józef Hofmann, Ignacy Friedman, Siergiej Rachmaninow, Alfred Cortot, Mieczysław Horszowski, Vladimir Horowitz, Artur Rubinstein, Claudio Arrau, Dinu Lipatti, Arturo Benedetti-Michelangeli, Maurizio Pollini, Marta Argerich, Djardji

motywy iberyjskie. Chopin czerpał ekspresję z echa poloneza, z zaśpiewu koledy i rytmu mazurka. Odnoszę wrażenie, że nie tylko znany w sztuce polskiej klimat heroizmu, czy jakby czytany w pejzażu “powiew przedwiośnia” i “smutek jesieni”, lecz również brzmienie polszczyzny, jej intonacja – już przetworzone, stopione z innymi – złożyły się na grunt, na którym wyrosła *Etiuda Rewolucyjna* i *Polonez-Fantazja*.

Bolesław BIENIASZ

NIEWIELKIEGO wzrostu, o ciemnych włosach i modrych promienistych oczach, ona natychmiast zwróciła na siebie uwagę otoczenia i wnet wzbudziła ogólną sympatię przez swoją zdumiewająco życzliwą postawę życiową, która pozwalała z całą przyjemnością obdarzać ją zaufaniem.

Pani Jolanta urodziła się i wyrosła w pięknym nadmorskim mieście Sopocie. Wykształcenie wyższe zdobyła w naszym kraju. Do Krasnodaru zawitała na okres kilku lat z obowiązków służbowych swojego męża, wytwornego Francuza Toniego Griffona.

Żeby bezużytecznie nie tkwić w domu, kiedy jej mąż wykonuje swoje obowiązki fachowe, pani Jolanta odszukała nasz ośrodek polonijny i zaproponowała wszystkim chętnym swoją bezinteresowną pomoc w nauczaniu języka polskiego.

O TOBIE, JOLU!

Ni z tego, ni z owego w życiu Polonii z naszego miasta zjawiała się pewnego dnia pani Jolanta Elżbieta Griffon. Jej wejście do naszego towarzystwa nie zostało niezauważone i wkrótce ona zajęła poczesne miejsce w naszych sercach.

Z całego serca zaofiarowała się ułatwić swoim rodakom drogę do opanowania języka, przyswojenia kultury i tradycji swoich przodków.

Jej inicjatywa spotkała się z wdzięcznym uznaniem i w ten sposób powstał u nas „Damski Klub”, w którym według zamysłu pani Jolanty damy mogłyby w sposób naturalny i niekrępujący nabierać wprawy mówienia po polsku. Nasze spotkania toczyły się w atmosferze prawie rodzinnej – przy dobrej kawie i ciastkach, które częstokroć ona sama wypiekała.

W ciągu trzech lat poznaliśmy wiele ciekawych i nieznanych nam dotąd rzeczy. Nauczyła nas dobrze czytać i pisać po polsku. Obejrzelśmy kilkadziesiąt polskich filmów fabularnych, które prezentowały cały koloryt życia powszedniego w Kraju, oraz odsłoniły przed nami urzekające piękno polszczyzny mówionej.

Dzięki pani Joli nauczyliśmy się orientować w skomplikowanych interpretacjach polszczyzny potocznej, co jest bardzo ważnym warunkiem w poznawaniu języka. Podręczniki zwykle zaszczipiają nam wyłączenie język literacki, bardzo daleki od konwersacyjnej gwary miejskiej.

Dużo czasu pani Jolanta poświęcała literaturze pięknej i szczególnie poezji. Pomagała nam w przygotowaniu wieczorów poetyckich. Szczególne wrażenie sprawiła na nas twórczość Jana Twardowskiego. Jego miła, dobra i mądra książka „Elementarz Księdza Twardowskiego” pełna ciepła i humoru znalazła uznanie wśród osób dorosłych, młodzieży i dzieci. Nauczony przez doświadczenie życiowe autor przystępnie opowiada nam o rzeczach ogólnie wiadomych, lecz nie przemyślanych przez nas głęboko. Niby z bajką zaznajamia nas ze świętami i tradycjami religijnymi. Naucza miłości do Pana Boga, do przyrody. Objasnia, co to jest prawdziwa miłość. Przecież częstokroć zakochani nie potrafią zachować miłości dlatego tylko, że każde z nich choruje na egoizm i nie jest zdolne iść na ustępstwa.

Zaś ksiądz Twardowski dobitnie i wyraźnie sugeruje, że musisz zapomnieć o swoim istnieniu, gdy wyznajesz, że kochasz. Kiedy spotykają nas trudne sytuacje życiowe często pograżamy się w rozpacz, tracimy sens życia. Lecz ksiądz Twardowski przypomina nam, iż nie ma sytuacji bez wyjścia i kiedy Bóg drzwi zamyka – otwiera okno.

Dzięki pani Jolancie pewnego razu książka księdza Twardowskiego trafiła również do moich rąk. Kiedy czytałam wiązanki dobrych morałów wielkiego polskiego poety zrozumiałam, że w moim życiu zjawił się przyjaciel jak najbardziej dobry i niezastąpiony. Lecz książka była w jednym egzemplarzu, zaś chętnych do jej przeczytania – mnóstwo. Z bólem w sercu zwracałam tomik poezji do rąk pani Jolanty. Cicho i niezauważalnie upływał czas – od jednej lekcji polskiego do drugiej. Mijały dni, tygodnie, miesiące i lata. Wielka szkoda, że wszystko, co jest dobre, nie trwa w nieskończoność.

Wreszcie nadszedł czas odjazdu pani Jolanty do innego kraju. Z żalem i smutkiem przyjęliśmy tę wiadomość. Porzucała nas nasza kochana nauczycielka języka polskiego, nasza filigranowa dziewczyna Jołoczka (‘choineczka’), jak zwykle zwracałam się do niej przez lata naszej przyjaźni. Dziewczyna, która potrafiła nauczyć nas, osoby w pełni wieku, czegoś nowego i bardzo pożytecznego.

Na ostatniej naszej prywatce podeszła do mnie i podała do moich rąk „Elementarz Księdza Twardowskiego” mówiąc:

– Masz, Lora, w prezencie ode mnie twoją ulubioną książkę twojego ulubionego księdza Twardowskiego...

Jej wielkie i dobre oczy promieniowały ciepłem i światłem. Z okładki mądrze patrzył na mnie wielki Jan Twardowski.

Dziękuję Ci, Jołoczko, że byłaś w moim życiu, że pozostałaś w sercach wszystkich członków naszego ośrodka polonijnego! Życzę Ci wszelkiej pomyślności!

Lora GOŁOWKOWA

«ЕСТЬ МУЗЫКА, КОТОРАЯ К НАМ ИДЁТ И ДРУГАЯ, КОТОРАЯ ТРЕБУЕТ, ЧТОБЫ МЫ К НЕЙ ШЛИ»

В конце 2010 года польский национально-культурный центр «Дружба» провёл вечер, посвящённый 200-летию со дня рождения классика польской музыки Фридерика Шопена, а 27 февраля 2011 года в Республиканском Фонде культуры состоялся вечер на тему «Страницы польской музыки», состоящий из четырех частей: Фридерик Шопен, Станислав Монюшко, Михал Огинский и Анна Герман.

ПЕРВУЮ страницу провела заместитель председателя польского центра Людмила Вадас-Саратовцева, начав свой рассказ с поэтических строк В. Х. Ворокова, посвящённых Фридериду Шопену:

*«А музыка неистово звучала,
Как будто кровь*

*ввалась по руслам вен.
И, раздаваясь звонко, ликовала...
Так с миром разговаривал Шопен».*

В исполнении прекрасной пианистки Ирины Булатниковой прозвучал седьмой вальс Шопена. А Светлана Савицкая интересно и выразительно рассказала о вальсах композитора. Гость вечера Астемир Тхакахов сделал всем подарок, отлично исполнив ноктюрн Шопена. Две песни композитора «Желание» и «Грусть» были исполнены Л. Саратовцевой на русском и польском языках под аккомпанемент Ирины Булатниковой. Председатель польского центра Виталий Фёдорович Горещкий исполнил песню «Сердце Шопена» на стихи Яна Бернарда, которые сам положил на музыку.

«Я не создаю ничего нового! Странствуя по польским землям, я наполняюсь духом народных песен. Из них, помимо моей воли, вдохновение переливается во все мои сочинения», — эти слова Станислава Монюшко как нельзя лучше характеризуют его творчество. Действительно, вокальная музыка стала вершиной творчества композитора, в ней проявилось его редкое мелодическое дарование. Вторую страницу, посвящённую

С. Монюшко, открыла ведущая Ирина Ахидова. Она великолепно владеет литературной речью и подобрала интересный материал из жизни композитора. На польском и русском языках прозвучало стихотворение Адама Мицкевича «Мой край» под фортепианную музыку С. Монюшко (в исполнении Зинаиды Ахидовой и Ирины Булатниковой). Л. Саратовцева спела отрывки из оперы «Галька» и песню «Золотая Рыбка».

Третья страница — Михал Клеофас Огинский. О жизни композитора очень хорошо рассказал Лев Юрьевич Селицкий. Ирина Булатникова виртуозно исполнила малоизвестные произведения Огинского — менуэт и кадрили. Финалом страницы явился всем известный полонез «Прощание с Родиной» в записи белорусского ансамбля «Песняры» — в оригинальной интерпретации на русском и польском языках.

Апофеозом музыкального вечера стала четвёртая страница, посвящённая 75-летию со дня рождения замечательной польской певицы Анны Герман. Известный поэт Вадим Семернин посвятил удивительному по красоте голосу певицы такие строки:

*«Твой голос мало записать
на ленту
— Я запишу на лунную дорожку.*

*А лучше — записать
на Млечный Путь!
И пусть, пока Земля
кружится будет,
Звучит всегда
и состраданье будит.
Он долетит, не изменён ничуть,
И во дворец высокий,
и в сторожку;
Он будет нужен и зиме, и лету,
Он будет вечен,
он не канет в Лету...
Твой голос
мало записать на ленту!»*

Светлому таланту певицы посвятила своё выступление Светлана Савицкая. Имея музыкальное образование и большой опыт общения с людьми, ведущая этой страницы легко смогла заинтересовать слушателей и провела всю часть на одном дыхании. Рассказ о жизни певицы сопровождался записями песен в её исполнении и показом слайдов на большом экране. Уникальностью своего голоса певица завоорожила всех, многие тихоенько подпевали ей, а потом весь зал спел «Надежду» А. Пахмутовой, вместе с записью любимой певицы.

Зал был полон, несмотря на тревожную обстановку в городе. Присутствовали и представители всех 19 национально-культурных центров при фонде. Действительно, музыка объединяет людей! Удивительная, тёплая и доброжелательная создалась атмосфера. Многие благодарили актив польского центра за доставленную радость общения с высокой музыкой. В заключение особо хочется поблагодарить за постоянную помощь в организации вечеров заместителя председателя Республиканского фонда культуры Агнессу Хабасовну Хамбазарову.

Людмила ВАДАС-САРАТОВЦЕВА

ПОЛЬСКИЕ БЕЖЕНЦЫ НА КАВКАЗСКИХ

Пятигорск. Провал и кафе.

В АВГУСТЕ 1914 г. в Петрограде было организовано Польское общество вспомоществования жертвам войны (ПОВЖВ). Скорее всего, его первое отделение на Северном Кавказе открылось в Новороссийске. Из архивных материалов, обнаруженных в этом городе, следует, что уже 19 января 1915 г. отделение ПОВЖВ в этом городе начало свою деятельность. В сентябре-октябре 1915 г. ПОВЖВ предприняло шаги с целью создания отделения во Владикавказе. В декабре того же года ПОВЖВ запланировало открыть своё отделение в Пятигорске. В связи с этим городской голова направил письмо в правление Терской области, в отдел по делам общественных организаций. Членами пятигорского отделения ПОВЖВ стали: священник Франциск Рутковский, Юзеф и Станислав Выжнякевичи, Юзеф и Эугения Добкевич, Гжегож Кибиркштис, Александр Климович, Владислав Цетнарович, Станислав Коваль и священник Иоганн Рот. Председателем Пятигорского отделения стала пани Выжнякевич, супруга начальника станции. Её заместителем стал статский советник В. Цетнарович, инспектор местной гимназии. В середине 1916 г. он стал председателем отделения. Его секретарём стал Стефан Банашик. Активное участие в деятельности отделения принимал доктор Т. Иодкевич. Отделение П О В Ж В занималось

в Пятигорске в 1916 г., прежде всего, просветительской деятельностью: в мае того года была открыта школа на 30 чел., которая, к сожалению, осенью того же года прекратила существование из-за отсутствия финансирования.

В июне 1916 г. отделение ПОВЖВ возникло и в Кисловодске. В состав его правления вошли: Станислав и Халина Ясенские. Председателем правления стал владелец одного из городских магазинов Феликс Держановский. Казначеем отделения стал Владимир Закшевский. Членами правления стали: менцат из Варшавы Станислав Пневский, Томаш Монькевич, Мария Войцеховская, Хелена Радзишевская, Мария Эдвардовна Можаровская и Вероника

С самого начала Первой мировой войны польские землячества на Северном Кавказе, оказывали материальную помощь полякам, ставшим жертвами войны, преимущественно жителям Царства Польского.

Адамонис. При отделении находился постоянный представитель Центрального Гражданского Комитета губерний Царства Польского (вначале – Центральный Гражданский Комитет при Варшавском генерал-губернаторстве), образованного в сентябре 1914 г. и ставившего своей целью оказание помощи жителям региона, пострадавшим от боевых действий. После эвакуации Царства Польского в 1915 г. организация продолжила свою работу в России. Именно отчёты этого представителя, чья фамилия была Муранович, позволяют судить о распределении обязанностей между членами правления. Председателем должен был быть С. Пневский, его заместителями – Ясенские, а казначеем – Ф. Держановский. Распределение обязанностей между остальными членами правления было следующим: Т. Монькевич должен был курировать приюты, вопросами регистрации занимался С. Пневский, выделением денежной помощи и кредитов – В. Закшевский, школами – Х. Ясенская, рабочим домом инвалидов – М. Войцеховская, защитой – Х. Радзишевская, созданием постоянного

Кисловодск. Станция железной дороги и Курзал.

ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ МИНЕРАЛЬНЫХ ВОДАХ

ПОЛЬСКИЕ ВЕДОМОСТИ, Краснодар, 2011, № 1 (30)

фонда призывной комиссии — Ф. Держановский, сбором одежды — Адамович, иностранцами — М.Э. Можаровская.

Вновь открытое отделение в Кисловодске выслало телеграмму Совету съездов ПОВЖВ с просьбой выделить отделению 4000 р.

3 мая 1916 года поляки Кисловодска, в том числе и беженцы, торжественно отметили День польской Конституции. Во время празднования актриса варшавских театров пани Каминьская декламировала фрагменты из поэмы «Пан Тадеуш».

Такая активность польского общества в Кисловодске вызывала беспокойство местных жандармов, с тревогой докладывавших начальству, что такого рода деятельность мешает работе курорта. По их представлениям Кисловодское отделение ПОВЖВ

Дворец Эмира Бухарского.

Пятигорск. Провал.

было закрыто 5 декабря 1916 г. Решение о закрытии было принято властями ещё 13 октября.

В Минеральных Водах, по данным варшавского Архива новых актов, в тот период находилось 117 взрослых польских беженцев, а также 111 детей.

В 1917–1918 гг. на Северном Кавказе вообще и Кавминводах в частности прослеживается бурный рост активности поляков, прежде

всего в политической жизни. Трудностью для исследователя является то, что в документах того времени практически невозможно отделить польских беженцев от тех поляков, кто переселился в этот регион до начала войны.

Здесь следует отметить, что попытки организовать репатриацию поляков на родину из региона Кавминвод предпринимались ещё в период его нахождения под контро-

лем Белой армии. Полномасштабная репатриация началась, однако, после того, как, с одной стороны над этим регионом установила контроль Красная армия, а с другой — была завершена в марте 1921 года война Советской России с Польшей. Тогда, с 1921 по 1923 г., из региона Кавминвод в Польшу выехало три эшелона с репатриантами. При этом только в Кисловодске оставалось ещё, по крайней мере, 24 человека, которые по разным причинам не выехали, но продолжали заявлять о своём желании репатриироваться в Польшу. Среди них была, например, варшавянка Хелена Сосновская, работавшая учительницей рисования в одной из школ Кисловодска.

В дальнейшем, с учётом тех изменений, которые происходили в политической жизни страны, проследить судьбу этих людей не представляется возможной. Здесь, однако, следует отметить, что в трудный для Польши час немецкой оккупации регион Кавминвод предоставил приют сотням и даже тысячам беженцев из Царства Польского, создав им условия для проживания и даже активной культурной деятельности.

Александр БОГОЛЮБОВ
г. Пятигорск

JUBILEUSZ „SKOWRONKA”

Rok 2011 stał się jubileuszowym dla polonijnego Zespołu Folklorystyczno-Etnograficznego „Skowronek”, który istnieje od dziesięciu lat.

JUŻ NA WIELKANOC 2001 roku powstał pomysł założenia zespołu, którego stałym kierownikiem artystycznym została pani Jadwiga Garlińska-Grzelak, lwowianka, która przez zrządzenie losu osiadła na Kubaniu pół wieku temu. Pani Jadwiga wychowana była w polskiej rodzinie, ukończyła polską szkołę, więc jest naturalną nosicielką polskich tradycji i obyczajów.

Jej główne oparcie stanowiła córka Dorota Szapocznka, wnuki Antoni i Paweł oraz uczestnicy zespołu, do którego w różnych latach należeli członkowie wielu rodzin: Bajkaszowów (Pachałowiczowie), Berezenko (Zakrzewscy), Bezprozwanych (Ezengert), Borysewiczów, Darewiczów, Dołgich, Dołmatowów (Karwaccy), Dymitryjewów, Gajtynów, Gwoździeckich, Hannoczka,

Jasińskich, Kozłowskich, Kwaśniewskich, Lińskich, Litunowskich, Łebkowskich, Matkowskich, Mietelica, Michajłowskich, Piotrowskich, Powszednych, Przylepskich, Riabczyków, Sielickich, Szafrąskich, Szerszukowów, Sztowchań, Szułupa, Telickich, Ustinowów (Rozmysłowiczowie), Wojtkiewiczów, Worobjowów (Ozolińscy), Zaria, Zienkiewiczów, Żelnowaczów i wielu innych.

Staraniom pani Jadwigi Garlińskiej-Grzelak uszyto kilkadziesiąt wspaniałych tradycyjnych strojów ludowych z różnych regionów Polski, które odznaczają się posiadaniem najdrobniejszych właściwych im szczegółów.

Przez długie lata Zespół „Skowronek” współpracował z Wydziałem Filologicznym Kubańskiego Uniwersytetu Państwowego. Szczególnie dzięki należą się pani dr Annie Bolszowej, która wykłada na Uniwersytecie język polski. To jej studenci poznawali polszczyznę nie tylko na wykładach, lecz również przez kulturę polską, przez polskie piosenki i tańce, tradycje i obyczaje ludowe.

Należy nadmienić, że zespół „Skowronek” jest doskonale znany szerokiej publiczności, gdyż bierze udział we wszystkich bez wyjątku imprezach Krasnodarskiego Centrum Kultur Narodowych.

W ramach obchodów dziesiątej rocznicy zespołu „Skowronek” zorganizowano zakrojoną na wielką skalę widowisko muzyczne

POLACY WITAJĄ CYGANÓW

POMYSŁ zorganizowania podobnej imprezy od dawna powstał w Polskim Centrum Narodowo-Kulturalnym „Jedność”, gdyż w Polsce kultura cygańska jest tak samo popularna i kochana, jak w Rosji. Wreszcie postanowiono urządzić tę świąteczną imprezę za kilka dni przed rozpoczęciem się postu Wielkanocnego.

W części pierwszej widzowie mogli rozkoszować się spektaklem muzycznym „My, Cyganie”, którego scenarzystą i reżyserem była pani Jadwiga Grzelak, kierownik artystyczny Zespołu Folklorystyczno-Etnograficznego „Skowronek”. Pod jej kierunkiem uczestnicy polskiego zespołu wykonali ponad tuzin polskich piosenek o Cyganach, w tym z repertuaru znanej polskiej śpiewaczki Maryli Rodowicz:

- *Jadą wozy kolorowe,*
- *My, Cyganie,*
- *Hej tam pod lasem,*
- *Zielony dzban,*

6 marca 2011 r. w Krasnodarze na sali aktowej Urzędu Municipalnego „Centrum Społeczno-Informacyjne” odbyła się międzynarodowościowa impreza „Polacy witają Cyganów”, zorganizowana przez Krasnodarską Organizację Regionalną Polskie Centrum Narodowo-Kulturalne „Jedność” przy udziale Krasnodarskiej Regionalnej Narodowościowo-Kulturalnej Autonomii „Cygan”. Obie organizacje należą do Krasnodarskiego Centrum Kultur Narodowych.

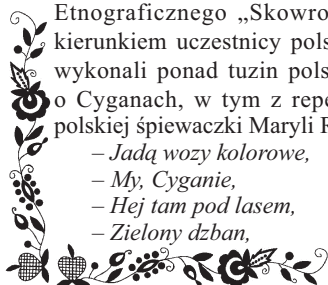
- *Graj, piękny Cyganie!*
- *Cyganeczka Janeczka,*
- *Gdybym miał gitarę,*
- *To były piękne dni,*
- *Oj, mamo, mamo,*
- *Stary Cygan,*
- *Moja Cyganko,*
- *Dziś prawdziwych Cyganów...,*
- *Ostatni tabor.*

Według fabuły spektaklu koczujący tabor cygański zatrzymał się na polskiej

ziemi. Cyganie poznają przedstawicieli różnych regionów Polski: Górali, Krakowiaków, Łowiczian i Rzeszowian. Cyganie prezentują piękno swojego tradycyjnego folkloru, zaś Polacy okazują wielkie zainteresowanie i biorą udział w tańcach cygańskich, podchwytywają ich piosenki. Historia kończy się miłością Polki i Cygana. Tabor wyrusza razem z polską dziewczyną...

W części drugiej występy taneczne prezentowała pani Karolina Bajkaszowa oraz członkowie licznej rodziny Prezesa autonomii „Cygan” Włodzimierza Smałowa.

Poznanie piękna tradycyjnej kultury cygańskiej przez pryzmat języka polskiego oraz muzyki polskiej stało się jaskrawym przykładem przyjaznych stosunków międzynarodowościowych w naszym mieście oraz w regionie oraz ilustracją zbliżania się do siebie nawet tak odmiennych grup etnicznych jak Polacy i Cyganie.

WIECZÓR «MY, CYGANKI!»

6 marca
2011 roku

ПОЛЬСКИЕ ВЕДОМОСТИ, Краснодар, 2011, № 1 (30)

WIADOMOŚCI POLSKIE, Krasnodar, 2011, Nr 1 (30)

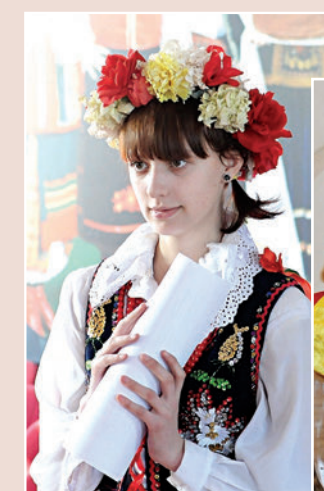
WIECZÓR «MY, CYGANKI!»

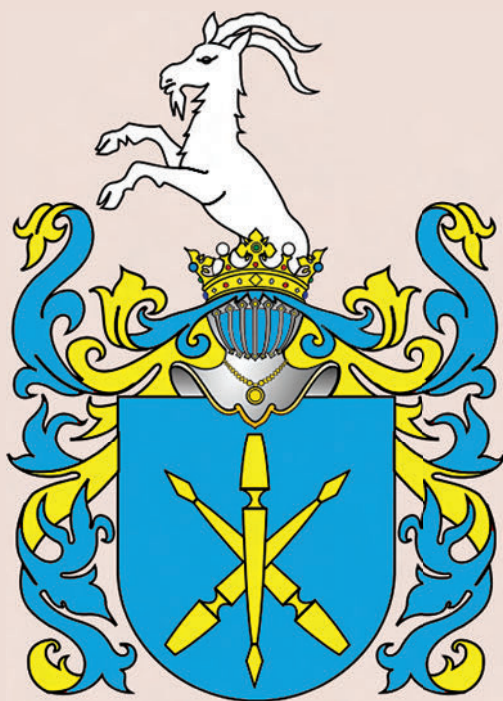

6 marca 2011 roku

ПОЛЬСКИЕ ВЕДОМОСТИ, Краснодар, 2011, № 1 (30)

HERBY WŁAŚCIWE MOIM PRZODKOM

Nazwa **herbu Jelita** oznacza tyle, co wnętrzości, trzewia. Herbem owym pieczętuje się około 150 rodów, w tym Skokowscy, moi przodkowie po mieczu.

W roku 1331 król Władysław Łokietek pod Płowcami pobił na głowę Krzyżaków. Jeden z jego przybliżeń Florian podczas bitwy został trzykrotnie trafiony do brzucha przez włócznie, lecz zdołał w końcu powrócić do zdrowia. Na pamiątkę tego zdarzenia król nadał mu nowy herb rycerski: trzy wyłoczone włócznie na tarczy z klejnotem w postaci wspiętego kozła.

Herb Abdank, (Awdaniec) którym pieczętowało się około 170 rodów, w tym Wygowscy, ród mojej babci ojczyściej, na tarczy ma złoty pas rycerski ułożony na kształt litery W.

Nazwa rzekomo pochodzi od niemieckiego podziękowania Habadank. Tak podobno powiedział Henryk V, kiedy poseł polski Jan Skarbek wrzucił mu do skrzyni z kosztownościami swój pierścień ze słowami: „Idź złoto do złota”.

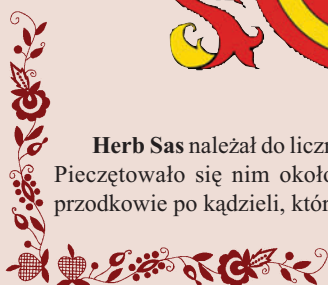

Herb Sas należał do liczego rodu rycerskiego z Rusi Halickiej. Pieczętowało się nim około 240 rodów, w tym Kłodniccy, moi przodkowie po kądzieli, którzy używali go w postaci odmiennej.

Herb Bończa podobno pochodzi z Włoch. W polu błękitnym srebrny wspięty jednorożec – temat bardzo popularny w heraldyce zachodniej.

Jego nazwę niektórzy wywodzą od włoskiego bonus tempus, czyli 'dobry czas'. Herbem tym pieczętowało się około stu rodów, w tym Strebjkowie, ród mojej babci macierzystej.

JA, Romuald Karol Paweł Skokowski, urodziłem się w dniu 28 maja 1935 roku w miasteczku Uszomir, położonym w rejonie Korosteńskim na Żytomierszczyźnie. Miasto Korosteń niegdyś miało nazwę Iskorość, ponieważ zasięki wokół niego robiono z zaostzonych kłoców nieoczyszczonych z kory. Osuwająca się pod ciężarem napastników kora utrudniała im wspinanie się. Niedaleko tego miasta został stracony książę kijowski Oleg, który powrócił tu po dodatkową daninę. Uwiązano go do dwóch nagiętych do ziemi wierzchołków brzoź.

Ojciec mój Franciszek syn Pawła Skokowski urodził się w dniu 28 lipca 1911 roku na futorze Brzozowskim leżącym niedaleko kolei Korosteń – Nowogród Wołyński. Dom stanowił obszerną polską myzę, gdzie wszystko mieściło się pod jednym dachem wykonanym z tarcicy. Myza miała tylko jedną izbę mieszkalną. Mój dziadek Paweł i jego małżonka Aniela

Pan Romuald Skokowski

jej przyszłego męża Feliksa Kłodnickiego ona zemdląca, gdyż w majątku pod Grodnem czekał na nią kochany młody kawaler. Lecz postanowienie ojca nie podlegało dyskusji.

W roku 1898 Joanna Kłodnicka z domu Strebejko urodziła córkę Marię Helenę. Już na Litwie urodził się jej syn Feliks (1900 r.), córka Adela (1906 r.) oraz moja przyszła matka Stanisława (1907 r.).

Niestety skorzystać z uprawnień należącego się Feliksowi Kłodnickiemu po długiej służbie Orderu Świętego Włodzimierza IV klasy, nie udało się, gdyż na mocy Ukazu Najwyższego z dnia 28 maja 1900 roku rygory zaostrozono i szlachectwo dziedziczne mogło być nadane jedynie na skutek dekoracji wyższą – III klasą wymienionego orderu. Więc Kłodnicki nie podał się do dymisji i postanowił nie rezygnować z ewentualnego awansu na dalszej służbie. On przeniósł się na Litwę, wynajął dla rodziny dom w Święcanach i zaczął pracować w Wilnie. Perspektywy nie

WĄTKI RODZINNE

z domu Wygowska mieli pięcioro dzieci: Franciszka, Marynię, Anatola, Kamelię oraz Rafalinę. Na początku XX wieku dziadek zbudował w wólce Żupanówka wielki dom, który stał się osobliwością tego osiedla. Żupanówka nie znała pańszczyzny i mieściła się tutaj siedziba przełożonego gminy – Żupana.

Moja matka Stanisława Kłodnicka w poszukiwaniu pracy przyjechała do Korostenia z Żytomierza i została tu zatrudniona w Radzie ds. Kobiet w Miejskim Komitecie Wykonawczym. Do jej obowiązków należało zorganizowanie żłobków oraz przedszkoli w pobliskich wsiach. Było to w okresie okrutnego głodu na początku lat 30., znanego jako „głodomór”. Po chatach leżeli spuchnięci na skutek głodu ludzie i o żadnych żłobkach czy przedszkolach mowy być nie mogło. Stanisława rozdawała wieśniakom własną rację żywnościową i wracała do miasta. W tej beznadziejnej sytuacji władze oddelegowały Stanisławę na studia do Polskiej Uczelni Pedagogicznej w Kijowie. Po roku studiów skierowano ją do pracy w polskiej szkole podstawowej w Żupanówce. Właśnie wtedy, w sierpniu 1932 roku Stasia dostała telegram o śmierci swojej matki Joanny Kłodnickiej z domu Strebejko.

Ród Wawrzyńca Kłodnickiego, który miał dwóch synów – Feliksa (1835–1911) i Jana (1844?), należał do starożytnej szlachty polskiej i w Rosji został wpisany do zaszczytnej 6. części Gubernialnej Księgi Genealogicznej. W roku 1849 Rządzący Senat nie zweryfikował szlachectwa Kłodnickich i obaj synowie nie zostali wpisani do księgi szlacheckiej. W roku 1865, tuż po powstaniu Stycziowym ród Kłodnickich pozbawiono

szlachectwa rosyjskiego, zaś Feliksa Kłodnickiego administracyjnie zesłano na okres 30 lat na Syberię. Nie miał prawa opuszczać miasta Czyta, lecz nie zabroniono mu służby państwowej. Po ukończeniu Uniwersytetu w Kijowie dysponował dyplomem prawnika, więc zaczął karierę od posady sędziego rozjemczego. W roku 1895, po upływie terminu zsyłki, kiedy Feliks Kłodnicki mógł już opuścić Syberię, posiadał wysoką rangę urzędniczą – był Radcą Stanu (V klasa). Już kolejny awans na Rzeczywistego Radcę Stanu (IV klasa, co odpowiadało stopniowi generalskiemu w wojsku), uprawniałby go do szlachectwa dziedzicznego. Wymarzone przywileje obowiązywałyby również na skutek nadania Orderu Świętego Włodzimierza IV klasy, co zwyczajnie następowało po 35 latach nienaganej cywilnej służby urzędniczej.

W tym samym domu, co Kłodnicki, który był trzykrotnym wdowcem, mieszkał Edmund Strebejko (urodzony 19 czerwca 1869 roku). Strebejko po ukończeniu uczelni komunikacji drogowych pracował na kolei i kierował wtedy budową Zabajkalskiego odcinka kolei Bajkalsko-Amurskiej oraz był jej akcjonariuszem. Powiadomił on swego ojca Piotra Strebejko o nadarzającej się w Czycie świetnej okazji dla wydania za mąż obu swoich sióstr: Joanny Katarzyny (urodzonej 8 marca 1867 roku) i Amelii (urodzonej 9 stycznia 1872 roku). Piotr Strebejko, pod pozorem sporządzenia dokumentów dla Wileńskiej Deputacji Wywodowej celem dołączenia do rodu syna Edmunda, wyjechał do Czyty i zabrał ze sobą obie córki. Podróż trwała trzy miesiące. Kiedy ojciec przedstawił Joannie

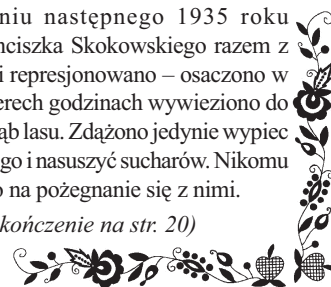
wyglądały pomyślnie, zatem postanowił przenieść się do Żytomierza, miasta gdzie się urodził. Wynajął tu dla rodziny piętro w domu przy ulicy Rudnieńskiej. Lecz i w tym mieście również nie miał szczęścia do awansu. Pojechał więc do Charkowa do jednego ze swych synów z poprzedniego małżeństwa, gdzie w roku 1911 nagle zmarł na wrzód żołądka. Pochowano go na cmentarzu katolickim w Charkowie, zniszczonym później przez działania bojowe.

Joanna Kłodnicka po śmierci męża kupiła w 1912 roku ogromny – o dziesięciu pokojach – dom w Żytomierzu. Niestety jej ojciec nie zechciał z nią zamieszkać. Jedynie młodsza siostra Amelia, już będąca wdową, wyraziła na to zgodę. Z tego właśnie domu Stanisława Kłodnicka wyjechała do Korostenia celem poszukiwania pracy i, jak już wiemy, osiadła w Żupanówce jako nauczycielka w polskiej szkole. Ona pięknie grała na pianinie i gdy zakochany w niej Franciszek Skokowski zdobył dla szkoły fisharmonię, zorganizowała chór dziecięcy.

W 1934 roku Franciszek Skokowski i Stanisława Kłodnicka wzięli ślub w Kościele Katedralnym w Żytomierzu. Młodzi dostali od szkoły domek służbowy i rozpoczęli szczęśliwe życie.

W styczniu następnego 1935 roku rodziców Franciszka Skokowskiego razem z domownikami represjonowano – osaczono w domu i po czterech godzinach wywieziono do Karelii na wyrąb lasu. Zdążono jedynie wypiec chleb, pokroić go i nasuszyć sucharów. Nikomu nie zezwolono na pożegnanie się z nimi.

(Dokończenie na str. 20)

№ 1740
 М. Ф.

24 августа 1854 года

№ 1641

ВОЛЫНСКАЯ Во Волынском Губернском
КАЗЕННАЯ ПАЛАТА. Депутатское Собрание

Отделение ревизское

Столъ — 1. раскладъ.

27 Августа 1854 г.

№ 1983

г. Житомиръ.

Кв. 1825. № 154
 574

Депутатское Собрание
 отъ имени кан. № 305, просило Канцелярию Палаты в сообщении сведения какъ состоятъ канцелярскими ревизиями в 1895, 1811, и 1816 годовъ Житомирскаго Уезда по Депутатскому Собранию Губернскому. Шванъ Михаилъ съ сыновьями Гаврииломъ Канцелярскимъ Александромъ Вилтаромъ Станиславомъ Григориемъ и Петромъ, и Варшавскимъ Михайломъ съ сыновьями Войцехомъ и Павломъ Скоковскими.

На предписании Канцелярии Палаты Житомирскаго Уезда канцелярскому до неси, что въ...

М. Ф.

(Dokończenie. Początek na str. 19)

PO MOIM urodzeniu rodzice, czując się niepewnie, postanowili zmienić miejsce zamieszkania. Ojciec nawet wyjeżdżał na rekonesans do krewnych, osiadłych na Kaukazie Północnym. Ostatecznie zdecydowano się przenieść do Żytomierza, do domu, w którym niegdyś mieszkała moja babcia Joanna. Udało się odzyskać tylko jeden z dziesięciu pokoi. W 1937 roku urodziła się moja siostra Lilia. Ojciec w charakterze kasjera był zatrudniony w bazie paliwowej niedaleko dworca. W nocy z 8 na 9 września ojciec został aresztowany. Do dnia 24 września więzienie przyjmowało paczki dla niego, a nawet dostała matka kartkę o treści: „Nie turbuj się, Stasiu, wszystko będzie dobrze!” Dwa dni później oświadczone, że jej mąż, jako wróg ludu, został skazany na 10 lat „bez prawa do korespondowania”. Nie wiedzieliśmy wtedy, że w ten perfidny sposób ukrywano skazanie na zagładę. Mama zdecydowanie odrzuciła propozycję zaocznego rozwodu z mężem przestępcą. Powiedziała na to, że nie jest to możliwe, gdyż są po ślubie kościelnym. Na skutek tego dostała w dowodzie osobistym czerwony stempelek, który uniemożliwiał dla niej jakąkolwiek

Pan Romuald Skokowski

ПОЛЬСКИЕ ВЕДОМОСТИ, Краснодар, 2011, № 1 (30)

WĄTKI RODZINNE

pracę. Jednocześnie oświadczone jej, że w razie, jeśli do następnego rana nie wyniesie się z Żytomierza, zostanie uwięziona w obozie. Zaś opiekę nad dziećmi przejmie państwo.

Tego samego dnia matka wynajęła furmankę. Załadowano do niej szafę po zdjęciu drzwiczek, łóżko i bieliznę pościelową. Woźnica zawiózł nas do Korostyszowa. Przygarnęła nas jego znajoma Żydówka. Pokoik, jaki nam udostępniono, miał glinianą podłogę i nie był ogrzewany,

lecz przez oszklone drzwi graniczył z ciepłą kuchnią – i to nas ratowało.

Szczęśliwym trafem matka znalazła nieetatową pracę w aptece przy sortowaniu ziół leczniczych, zbieranych przez ludność. Siostrę moją przydzielono do kuchni dla niemowląt, skąd codziennie odbierałem buteleczkę mleka, które gotowaliśmy w starym miedzianym czajniku. To stało się przyczyną zatrucia niemowlęcia. Zawezwany lekarz zjawił się w asyście funkcjonariusza bezpieczeństwa, który oskarżył matkę o

próbę umyślnego otrucia dzieci. Lekarz zlecił hospitalizację w szpitalu odległym o 35 kilometrów, lecz enkawudzista twierdził, że to nie jest w jego gestii i ma złożyć odpowiedni wniosek. Decyzja zapadła dopiero po dwu dniach. Matka dotarła do szpitala już o zmroku, lecz pomoc lekarska była już poniewczasie, gdyż w nocy dziecko zmarło. Po tym zdarzeniu matce zezwolono powrócić do Żytomierza, gdzie ona znalazła zatrudnienie w charakterze sanitariuszki nocnej. Uczęszczałem do żłobka i przedszkola.

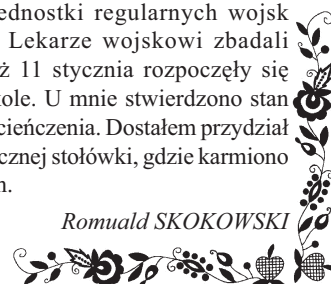
W dniu 4 lipca 1941 roku Armia Czerwona opuściła miasto. Przez cztery dni, zanim wkroczyły wojska niemieckie, trwało w Żytomierzu szabrowanie. Tej jesieni zacząłem chodzić do otwartej przez Niemców szkoły. Każdy uczeń musiał przynosić na zajęcia polano na opał. Lekcje trwały do początku marca 1942 roku, kiedy pomieszczenia szkolne zostały zajęte przez Kozaków Dońskich.

Na Nowy 1944 rok do Żytomierza wkroczyły jednostki regularnych wojsk radzieckich. Lekarze wojskowi zbadali uczniów i już 11 stycznia rozpoczęły się zajęcia w szkole. U mnie stwierdzono stan skrajnego wycieńczenia. Dostałem przydział do specjalistycznej stołówki, gdzie karmiono mnie obiadem.

Pani Stanisława Skokowska – pierwsza od prawej

Romuald SKOKOWSKI

ОБ УЧАСТИИ ПОЛЯКОВ В КАВКАЗСКОЙ ВОЙНЕ НА СТОРОНЕ ВОСТАВШИХ ГОРЦЕВ

Переход поляков на сторону восставших горцев в основной своей массе был вызван тяжёлыми условиями службы в царской армии, жестокой палочной дисциплиной, а также политическими мотивами. Сами офицеры Генерального Штаба объясняли частое дезертирство тем, что «в Кавказском корпусе много поляков, для которых наша война с горцами — дело чужое».

Первые случаи побегов солдат из рядов царских войск относятся ещё к началу 20-х годов XIX века. Известно, что первый имам Гамзат-Бек при себе дал прибежище русским и польским перебежчикам, из которых создал роту своих телохранителей, обмундировал и вооружил подобно русской пехоте.

С середины 30-х годов XIX века побег солдат стали довольно частым явлением, что обусловлено было тем фактом, что после усмирения Польского мятежа в 1831 году остатки хорошо организованных польских войск были посланы в Отдельный Кавказский корпус. С тех пор, по свидетельству источников, «эти регенты стали много появляться в горах».

Для предотвращения побегов в горы были предприняты энергичные меры по усилению надзора и слежки за ссыльными польскими солдатами и офицерами. Военный губернатор Астрахани в обращении 1834 г. к командующему царскими войсками на Кавказе доносил, что некоторые из находящихся в Астрахани поляков имели намерение произвести в городе возмущение и нападение, а потом бежать к черкесам. Комендант Владикавказа Аранский сообщает, что им «установлено строгое наблюдение за служащими нижних чинов польской армии». Несмотря на строжайшие меры, предпринятые командованием для усиления контроля по ликвидации побегов, они продолжались.

В начале 40-х годов XIX века во взаимоотношениях беглых солдат и горцев произошли качественные изменения. Начало 40-х годов XIX века ознаменовалось наибольшим подъёмом борьбы горцев Северо-Восточного Кавказа, включением в неё новых

Вопросы, связанные с причинами перехода части солдат царской армии, в особенности поляков, на сторону горцев в период Кавказской войны и с фактами пребывания их на территории Имамата, являются наиболее актуальными и малоисследованными.

сил, расширением её этнической и социальной базы. Этот период знаменателен ещё тем, что царские войска потерпели ряд крупных поражений в борьбе с горцами Северо-Восточного Кавказа. Неоднократные сообщения командира Отдельного Кавказского корпуса А. И. Нейдгардта являются лишним доказательством того, что это обстоятельство в определённой степени способствовало увеличению побегов солдат из числа поляков в горы.

К тому же, в рассматриваемый период отношение к перебежчикам улучшилось. В 40-х годах XIX в. Шамиль принял самые строгие меры к ограждению беглых от малейших притеснений и предоставил им те же права, что и горцам и даже больше. Об этом свидетельствуют письменные обращения Шамиля к своим наibaм, где он в требовательной форме призывает их создать перебежчикам все условия и возможности для жизни. Все беглые в Имамате, а среди них и польской национальности, могли свободно исповедовать свою религию. В «Рус-

ской слободке» в Ведено имелась даже церковь. Даты письменных воззваний позволяют нам сделать вывод о том, что уже с 40-х годов XIX века на территории Имамата находилось значительное количество беглых солдат русской, польской и других национальностей. Из них был составлен специальный батальон. Это, несомненно, обломок почётной гвардии, сформированной Гамзат-беком.

Данные о количестве солдат, перешедших на сторону горцев, противоречат друг другу. Кох заявляет, что «число польских перебежчиков не так велико, как думают». Сходным является и мнение Варнера. По сведениям Шамсудина и Максимова, только в местечке Дарго находились соответственно 400-500 русских солдат из числа перебежавших на сторону мятежников. Гасан-Алкадари указывает, что в распоряжении Шамиля собралось до 300 человек, перебежавших с русской службы.

Командование Отдельным Кавказским корпусом вынуждено было

Шамиль

предпринимать различные меры, для того чтобы прекратить побеги солдат. Более того, в некоторых случаях оставляли специальные воззвания к перебежчикам, обещавшими помилование. В 1842 году указом Николая I от 6 сентября было предписано выкупать военных дезертиров за соль, по-

требность в которой в горах была довольно-таки высока.

В 50-е годы XIX века встречается гораздо меньше фактов, свидетельствующих о побегах солдат в горы, чем в 40-е годы XIX века, но численность их среди горцев по-прежнему оставалась высокой до окончания борьбы.

Польские и русские перебежчики помогали Шамилю в построении литейного завода, где отливались ядра для пушек, а также в изготовлении других видов оружия. Они обучали войско Шамиля искусству применения военной техники. С помощью перебежчиков Шамиль начал литье пушек. Имеются сведения о том, что «поляки ввели среди горцев и новое оружие в этой местности — длинный шест, к одному концу которого прикрепляется коса, чтобы колоть и рубить, а [...] к другому — крючья, чтоб влезать на крепостные веревки».

Учитывая довольно большое количество солдат-перебежчиков, Шамиль создал специальный батальон из числа беглых. Высокую эффективность в армии Шамиля показывали «Русский батальон» и «Польская сотня». Эти подразде-

ления участвовали во всех битвах, которые принесли славу имаматской армии. Отличившиеся в боях русские и поляки награждались имаматскими орденами и медалями. «Своих русских» Шамиль отмечал и награждал не только за ратные подвиги, но и за участие в военном строительстве, производстве оружия и т.д.

Некоторые из беглых солдат становились известными людьми в горах. В частности, в апреле 1840 года Граббе доносил Чернышеву, что между горцами «особенно отличаются своей предприимчивостью унтер-офицер одного из Черноморских линейных батальонов, служивший капитаном Польской армии во время мятежа 1831 года. Неизвестно ещё настоящее имя его, но в горах он принял другое черкесское прозвище».

Таким образом, приведённый материал показывает, что немало поляков — бывших солдат царской армии обрели в горах Дагестана и Чечни свою вторую родину.

Рамис ГАШИМОВ

ПОЛЬСКИЕ ВЕДОМОСТИ, Краснодар, 2011, № 1 (30)

Несмотря на то, что Кизляр выполнял в XVIII веке функции «русской столицы на Кавказе», ярких контактов взаимодействия этого региона с польскими территориями тогда не наблюдалось. Географическая отдалённость Польши от южной окраины Российского государства в XIX веке тоже вполне очевидна. Здесь не было поляков-переселенцев, а в материалах кизлярской таможен нет данных о поляках, занимающихся коммерческой деятельностью. Тем более неожиданными стали для автора находки нескольких архивных документов, по которым можно обнаружить польский след на Кизлярщине.

ПОЛЬСКИЙ СЛЕД НА КИЗЛЯРЩИНЕ

НЕБЕЗЫНТЕРЕСНО привести малоизвестный факт, что в годы Отечественной войны 1812 г. на общественные работы по удержанию «Терека в нужных пределах» снарядили пленных поляков из армии Наполеона. Они же на выезде из Кизляра засаживали тогда Багратионовскую рощу. К августу 1814 года все работы по укреплению Кизлярской береговой линии были завершены. Окончить их рассчитывали в сентябре. Для этого полковник Апухтин, управляющий 4-м округом путей сообщения, просил главнокомандующего генерала-от-инфантерии Н. Ф. Ртищева задержать отправление «военнопленных поляков с Кавказской линии» с тем, чтобы использовать их для завершения названных работ.

Местные жители к пленным относились доброжелательно. «В ведомости сборов за 1814 год» записано, что в Кизляре на квартирные и другие потребности

для военнопленных поляков собранно 750 рублей».

В 1994 году в Кизлярский филиал ГАРД из Российского государственного военно-исторического архива были переданы дела Кизлярского полицейского управления «Об обворовывании Кизлярской католической церкви за 1862 год».

В конце первой половины XIX века в городе была построена католическая церковь. Объясняется это тем, что в городе проживало значительное количество поляков. Обращает на себя внимание документ с перечнем украденного: «Четыре иконы в рамках красного дерева с серебряными и золотыми ризами, шесть подсвечников польского серебра, один крест на престольный, [...] сделанный из польского серебра, на котором находилось распятие спасителя, выложенного из червонного золота, лампада серебряная, дарохранительница, восемь штук серебряных жертвоприношений...»

Исследование документов, быть может, даст возможность более точно определить местонахождение этой несохранившейся ныне церкви: на краю города, около так называемых Никольских ворот. Указывается что церковь была часто посещаемой, следовательно польское население проживало здесь длительно. Эти дела продолжительный период времени находились в архиве невостребованными, возможно вскоре их станет трудно прочесть из-за грибка, которым поражены. Вспомнить об этом, это попытка сохранить кусочек исторической памяти.

Кто были эти поляки, сколько их было, как сложилась их дальнейшая судьба — неизвестно. Это всё — тема специального исследования учёных, которые ищут следы пребывания поляков на Кавказе.

Нина ГАРУНОВА

Генерал Владислав Сикорский

ПОЛЬСКИЕ ВООРУЖЁННЫЕ СИЛЫ

I. Польские формирования в составе вооружённых сил Франции

В сентябре—октябре 1939 г. часть польских войск отступила из Польши на территорию Венгрии, Латвии, Литвы и Румынии, где они были интернированы. Власти этих стран не препятствовали польским военнослужащим выезжать в частном порядке во Францию и на Ближний Восток, где вскоре началось возрождение польских вооружённых сил.

Польское правительство в изгнании, разместившееся в Париже, а в конце ноября переехавшее в г. Анже, на основании протокола от 21 сентября 1939 г. приступило к формированию польской пехотной дивизии под оперативным управлением французского командования. 29 сентября 1939 г. командующим Польской армии во Франции был назначен генерал Владислав Сикорский. Личный состав польских частей предполагалось набирать из военнослужащих Войска Польского, призывников из числа польских граждан, проживавших во Франции, а также добровольцев из Бельгии, Голландии, Люксембурга, Великобритании и даже Америки. Планами предусматривалось создание двух пехотных корпусов, одной бронетанковой дивизии и 15—20 авиационных эскадрилий. Если в октябре 1939 г. польские формирования во Франции насчитывали две тысячи человек, то к середине июня 1940 г. их было уже 82 264 человека в т.ч. 7661 офицер.

4 января 1940 г. между польским и французским правительствами было заключено военное соглашение о создании во Франции Войска Польского под польским командованием. К моменту нападения гитлеровской Германии на Францию удалось сформировать полностью две дивизии:

Первая дивизия гренадер (до 3 мая 1940 г. — Первая пехотная) начала формирование 13 ноября 1939 г. под командованием генерала Станислава Мачека, с января 1940 г. ею командовал полковник Генерального штаба (с 3 мая 1940 г. генерал) Бронислав Дух. Солдаты приняли присягу 25 мая 1940 г. В состав дивизии входили: Первый полк гренадер Варшавы, Второй полк Велико-

стрелков под командованием генерала Зыгмунта Шишко-Богуша, была создана на стыке февраля-марта 1940 года из четырёх батальонов, выделенных из состава Первой (по одному батальону из каждого полка) и Второй (один батальон из Четвёртого полка) дивизий, специально для включения в экспедиционный корпус, который англо-французские союзники намеревались отправить на финляндско-советский фронт. Боевое знамя вручено генералом Сикорским 10 апреля 1940 г. Состояла из двух полубригад двухбатальонного состава, роты связи, автороты и др. подразделений и служб. Личный состав 4,8 тыс. чел.;

Карпатская стрелковая бригада под командованием полковника

польских гренадер им. Болеслава Хроброго, Третий полк Силезских гренадер, Первый разведывательный дивизион (другое наименование части — Восьмой полк улан им. князя Юзефа Понятовского), Первый Виленский полк лёгкой артиллерии им. генерала Юзефа Бема, Первый Поморский полк тяжёлой артиллерии, противотанковая рота, противотанковая артиллерийская батарея, Первый Модлинский батальон сапёр им. Тадеуша Костюшко, рота пионеров, Первый Гданьский батальон связи, авторота, взвод жандармерии, артиллерийский парк, санитарный отряд а также др. подразделения и службы. Общая численность соединения — 16,3 тыс. чел.;

Вторая дивизия пеших стрелков начала формирование в феврале 1940 года под командованием генерала Бронислава Пругар-Кетлинга. В состав дивизии входили: Четвёртый Варшавский полк пеших стрелков, Пятый Малопольский полк пеших стрелков, Шестой Кресовый полк пеших стрелков, Второй Варшавский полк лёгкой артиллерии и Второй Модлинский полк тяжёлой артиллерии, Второй Виленский разведывательный дивизион, Второй Каневский батальон сапёр, рота пионеров, противотанковая батарея, телефонная рота, радиорота, авторота, артиллерийский парк, санитарный отряд а также др. подразделения и службы. Общая численность соединения составила 15,8 тыс. чел.;

и две отдельные бригады: Отдельная бригада Подгальских

Генерал Бронислав Дух

(с 3 мая 1940 г. генерал) Станислава Копаньского, формировалась с 12 апреля 1940 г. в управляемой Францией Сирии. В состав бригады входили два пехотных полка, дивизион улан, дивизион горной артиллерии и другие подразделения. Штатная численность составляла более 7 тыс., а фактическая — 3,8 тыс. чел. После падения Франции бригада не дала себя разоружить и 27-30 июня 1940 г. перешла в Палестину, а затем в Египет, поступив под английский командование.

Три дивизии к концу французской кампании 1940 г. так и не завершили стадии формирования:

Третья пехотная дивизия создавалась под командованием полковника Тадеуша Зеленецкого в составе трёх пехотных полков (№№ 7, 8, 9), Третьего полка лёгкой артиллерии, Третьего полка тяжёлой артиллерии, разведывательного дивизиона, сапёрного батальона, роты связи, противотанковой роты, противотанковой батареи, др. подразделений и служб. 27 мая 1940 г. из её состава был выделен стрелковый батальон, приданный Отдельной бригаде Подгальских стрелков. Затем 10 июня 1940 г. соединение было преобразовано в «лёгкую» дивизию двухполкового состава. Был расформирован Девятый пехотный и Третий полк тяжёлой артиллерии, сокращены другие подразделения

Генерал Станислав Мачек

различия. Даже боевыми знамёнами большинство польских воинских частей не располагало. Было изготовлено и вручено лишь 1 бригадное и 2 полковых знамени. Использовались также 4 знамени, спасённые в сентябрьской кампании 1939 г. Этим и объясняется встречающееся двойное наименование некоторых частей.

1. Норвежская кампания 1940 г.

9 апреля 1940 г. Германия напала на Данию и Норвегию. Первоначально англо-французские союзники действовали против Германии только на море. В составе британского флота участие в норвежской кампании приняли и польские корабли: подводная лодка «Ожел», торпедировавшая немецкий

НА ЗАПАДЕ в 1939–1947 гг.

и службы. На 12 июня личный состав — 7,8 тыс. чел.

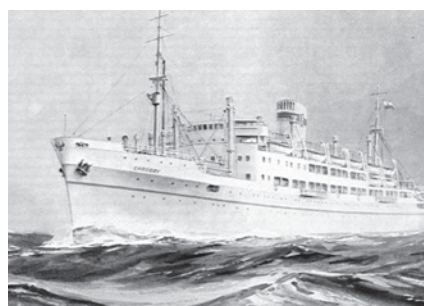
Четвёртая пехотная дивизия формировалась с 15 мая 1940 г. под командованием генерала Рудольфа Дрешера в составе трёх пехотных полков (№№ 10, 11, 12), Четвёртого полка лёгкой артиллерии, Четвёртого полка тяжёлой артиллерии, разведывательного дивизиона, сапёрного батальона, роты связи, противотанковой роты, противотанковой батареи, др. подразделений и служб. С 4 июня 1940 г. была переведена на штат «лёгкой» дивизии — из двух пехотных и одного артиллерийского полка, которые ещё с 20 мая срочно формировались на базе структур Второй пехотной дивизии. К 16 июня из 11 тыс. призывников удалось вооружить лишь 3,1 тыс. чел.

Первая лёгкая механизированная дивизия под командованием генерала Станислава Мачека, формировавшаяся с начала марта 1940 г. на основе личного состава Десятой бригады механизированной кавалерии Войска Польского, принимавшей участие в сентябрьской кампании 1939 г., состояла из двух лёгких механизированных бригад, двух танковых полков двухбатальонного состава (по 47 танков в батальоне), полка разведки, артиллерии (4 дивизиона и 1 батарея ПВО), батальона сапёр и др. подразделений и служб. Личный состав — 5,3 тыс. чел.;

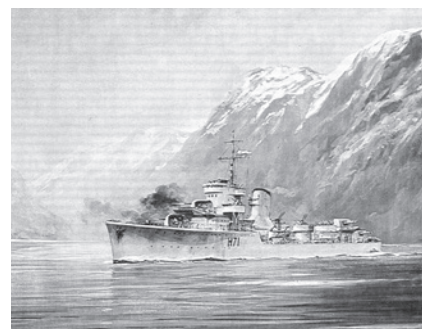
Возрождение Польских ВВС происходило с октября 1940 г. одновременно в нескольких французских центрах, где переобучались сотни

польских пилотов истребительной, бомбардировочной и разведывательной авиации. 6 апреля 1940 г. из польских лётчиков первым был сформирован I/145 Варшавский авиационный дивизион под командованием майора Юзефа Кэмпиньского. Всего успели сформировать четыре истребительных дивизиона (эскадрильи), один бомбардировочный и два разведывательных. Ещё около полутора десятков фронтовых звеньев польских лётчиков-истребителей действовало в других формированиях. Всего в Польских ВВС во Франции служило почти 7 тыс. чел., в т.ч. 557 пилотов.

Польские соединения и части формировались по штатам французских вооружённых сил, оснащались французским оружием (иногда архаичным), а их личный состав обмундировывался во французскую форму (до весны 1940 г. это зачастую были голубые мундиры времён I мировой войны). Польскими оставались лишь воинские уставы, кокарды и знаки

Лайнер «Храбрый»

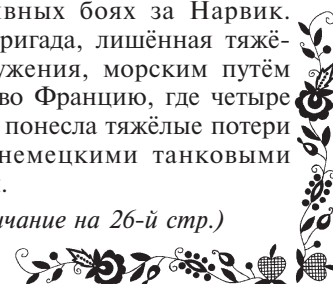

Эскадренный миноносец «Гром»

транспорт «Рио-де-Жанейро», и Первый дивизион эскадренных миноносцев в составе трёх кораблей: «Блыскавица», «Бужа» и «Гром». 4 мая «Гром» был потоплен немецкой авиацией. Три новейших польских трансатлантических пассажирских лайнера: «Баторий», «Собеский» и «Храбрый» участвовали в десантной операции в качестве войсковых транспортов. «Храбрый» погиб от бомбовых ударов немецкой авиации.

Отдельная бригада Подгальских стрелков в ночь на 8 мая была высажена в порту Гарстад и в течение месяца принимала активное участие в интенсивных боях за Нарвик. 14 июня бригада, лишённая тяжёлого вооружения, морским путём вернулась во Францию, где четыре дня спустя понесла тяжёлые потери в боях с немецкими танковыми колоннами.

(Окончание на 26-й стр.)

ПОЛЬСКИЕ ВООРУЖЁННЫЕ СИЛЫ НА ЗАПАДЕ в 1939–1947 гг.

(Окончание. Начало на 24-й стр.)

2. Французская кампания 1940 г.

К началу активных боевых действий (10 мая 1940 г.) Первая дивизия гренадер, которой командовал генерал Бронислав Дух, занимала сарарский участок франко-германского фронта. С 26 мая она принимала активное участие в боях с германскими войсками в составе французского XX Корпуса, оборонявшего линию Мажино. Отступая вглубь французской территории дивизия участвовала в ожесточённых боях 16 июня у города Валуа, 17–18 июня — под Легардом потеряв убитыми 900 чел., ранеными 2,8 тыс. чел. и без вести пропавшими 1,5 тыс. чел. 21 июня генерал Дух огласил приказ о расформировании дивизии.

Вторая дивизия пеших стрелков, которой командовал генерал Бронислав Пругар-Кетлинг, размещалась в Эльзасе, на швейцарской границе. Она попала в окружение и 20 июня была вынуждена уйти в Швейцарию, где подверглась интернированию. Потери дивизии составили 41 погибший, 134 раненых и 2544 без вести пропавших. Некоторые её солдаты частным порядком сумели добраться до Англии.

Отдельной бригаде Подгальских стрелков и ускоренно сформированной 27 мая в Третьей пехотной дивизии боевой группе была поставлена задача оборонять Бретанский редут. В боях за редут бригада была полностью разбита немецкими танками. Рассеянный личный состав самостоятельно добирался до морских портов с целью эвакуации в Великобританию.

Из состава формирующейся Первой лёгкой механизированной дивизии по требованию французского командования была выделена боеспособная механизированная группа, принявшая название Десятой бронетанковой кавалерийской бригады. Бригада численностью около 1700 человек, которую возглавил лично гене-

10-я бронетанковая бригада на марше

рал Станислав Мачек, участвовала в боях с немцами в Бургундии и прикрывала французские войска, отступающие в Шампань. 16 июня бригада удачно атаковала немецкие позиции у города Монтбарда и отбила его. К 18 июня, когда генерал Мачек её расформировал, бригада потеряла все свои танки и 1200 человек личного состава. После капитуляции Франции более 500 танкистов из состава бригады самостоятельно добрались до Англии, единственной страны ещё продолжавшей сражаться с Германией.

Третья пехотная дивизия, несмотря на огромную недоукомплектованность, выделила боевую группу, приданную Бригаде Подгальских стрелков. Сама дивизия прекратила своё существование, а её личный состав был распущен.

Четвёртая пехотная дивизия практически не участвовала в боях, будучи недоукомплектованной и не прошедшей обучения. 16 июня 1940 г. генерал Дрешер вышел из-под французского командования и пешим маршем направил дивизию

вдоль атлантического побережья с целью эвакуации из Франции. С 19 по 21 июня 9 тыс. личного состава было вывезено на судах торгового флота. Ещё одна тысяча солдат, отправленных 18 июня по железной дороге, с дивизией разминувшись и добиралась до Англии окольными путями.

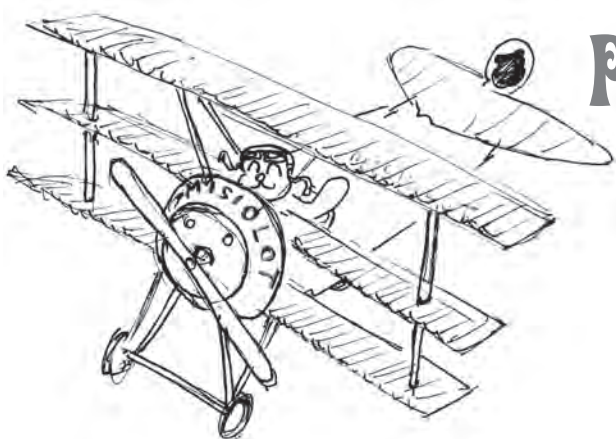
За период французской кампании пилоты Польских ВВС совершили 714 вылетов, сбили 52 неприятельских самолёта и 6 повредили при собственных потерях в 44 машины, 11 погибших пилотов и 5 без вести пропавших.

Непосредственное участие в обороне Франции приняли около 55 тыс. польских солдат. Из них в немецкий плен попало 16 тыс. чел., было интернировано 13 тыс. чел. Боевые потери составили около 6 тыс. чел.

Перед лицом капитуляции Франции генерал Владислав Сикорский отправился в Англию, где согласовал с премьер-министром Уинстоном Черчиллем эвакуацию в Великобританию польских властей и вооружённых сил. Всего удалось вывезти морским путём около 20,5 тыс. солдат. В эвакуации участвовали корабли и суда польского военно-морского и торгового флотов.

Алексей АНДРЕЕВ

Na podwórku i w ogrodzie

POGODA pomimo tego, że był to już wrzesień, ustaliła się przepiękna. Słońko przygrzewało i nie było czuć w powietrzu zbliżającą się jesień. Dziewczynka założyła na siebie niebieski sweterek, wzięła misia i wybiegła na dwór.

– To jest nasze podwórko, – powiedziała. – Widzisz, jakie piękne róże na klombach, niektóre jeszcze kwitną. Ja lubię te białe i żółte, bo one słicznie pachną. Powąchaj, ale uważaj byś nie ukłuł się w łapkę, bo to bardzo boli. Mnie, jak byłam mała, weszła igłą od agrestu. Wiesz, to taki słodki owoc, niestety z kolcami, – wyjaśniła Gosia, – i wyjmowali mi ją w szpitalu. Bardzo mnie bolał paluszek. O, widzisz, mam tu bliźnę. Wtedy tatuś kupił mi bobasa Jasia i książeczki z wierszykami, ale więcej nie chcę takiej przygody.

– A tu, widzisz, rosły takie piękne irysy, teraz już przekwitły. A tu są takie żółte i fioletowe kwiaty – jesienne. Mamusia mówi, że kwitną bardzo długo. Aż do zimy.

– Zobacz, to jest piaskownica. Tutaj Grażynka bawi się ze mną. Robimy domki, piaskowego ludka albo jakieś pałace.

– Pokażę ci kurnik z drobiem, – mówiła dziewczynka, – ale z daleka, bo ich podwóreczko ogrodzone jest siatką tak, aby nie puciekały i nie brudziły reszty placu. A gdyby wydostały się, to Redka by je pogoniła, ona jest psem myśliwskim, takim do polowań. A ja, – dodała dziewczynka, – przyznam ci się, że nie przepadam za drobiem. Boję się gęsi i kogutów.

– Teraz pójdziemy do ogrodu, – mówiła. – Rosną tu z brzegu kwiaty. A dalej warzywa. Teraz już ich nie ma, wszystko zebrane. Widzisz, ale są jeszcze owoce.

Na jabłonce czerwieniły się jabłuszka. Opodał były gruszki i śliwy.

– Jabłka są już dojrzałe i trzeba będzie je zbierać. O zobacz, spada jabłko, te można już zjeść, – powiedziała Małgosia podnosząc z ziemi owoc, – ale najpierw trzeba je umyć. Można się pochorować, tak mówi babcia. Choć, wrócimy do domu i umyjemy jabłko.

I dziewczynka z misiem ruszyła w stronę furtki.

– Ten domek to altanka, jemy tu, gdy jest ciepło, podwieczorki.

Altanka była stara drewniana otulona bluszczem, który przybierał czerwony jesienny kolor.

Przygody misia Zyzia

Spotkanie z Redką

NA TARASIE wylegiwał się leniwie na słońcu duży pies. – Redka, Redka, – zawołała uradowana Gosia, – wróciłaś z dziadkiem z polowania.

– Zobacz, mam nowego misiaczka Zyzia. – I dziewczynka pokazała sucze niedźwiadka.

Przerażony niedźwiadek skulił się i mocno przytulił do opiekunki.

– Gosiu, nie, nie, nie. Ten wielki pies mnie zje, ja nie chcę, boję się, – piszczał.

– Nie bój się, malutki. Ona naprawdę nie zrobi ci krzywdy, jest bardzo łagodna i kochana.

Zyzio zamknął oko. – A niech się dzieje, co chce. – I czekał z bijącym serduszkiem, jak seter irlandzki rozszarpie go na kawałki. Nagle poczuł jak ciepły, wilgotny język psa polizał go raz i drugi. Niedźwiadek otworzył oko i zdumiony zobaczył, jak wielki pies merda ogonem.

– Witaj, misiaczku, jesteś taki miły, – suka zaszczekała radośnie. – Zostaniemy przyjaciółmi. Zawsze przyjdę ci z pomocą, gdybyś jej potrzebował. Wystarczy mnie zawołać.

Urodziny Małgosi

DZISIAJ wielkie święto – urodziny Małgosi.

– Wiesz, misiaczku, – powiedziała dziewczynka zaraz po przebudzeniu. – Dzisiaj kończę pięć lat, a to jest tyle: jeden, dwa, trzy, cztery, pięć. – I pokazała Zyziovi całą rączkę. – Jestem duża, duża, duża, – zaśpiewała radośnie, wyskakując z łóżeczka.

– Witaj duża panno, – w drzwiach pojawili się rodzice z Grażynką i dziadkowie.

– Wszystkiego najlepszego, jubilatko! A tu prezenty.

– Ojej, – zawołała dziewczynka. – Niebieska parasolka i kołyska z różową kołderką i poduszeczką. Dziękuję, – cieszyła się.

– A tu masz książeczkę „Nowe przygody misia Uszatka”, – powiedział tata.

– A od nas sweterek i sukienkę, – dziadkowie lubili praktyczne prezenty.

– A ja namalowałam ci kwiatki, – powiedziała Grażynka.

Małgosia za każdy prezent dziękowała. Tak, żeby nie sprawić przykrości ofiarodawcom. Chociaż sweterek był taki sobie i niezbyt jej się podobał. Pamiętała, jak w tamtym roku grymasiła przy upominku od babci.

I starszej pani było przykro, że haftowana bluzeczka nie przypadła do gustu wnuczce. Mama wówczas zwróciła jej uwagę, że tak zachowywać się nie należy.

Iwona DOWGIAŁŁO-ZAWISZA

- 715 lat** – Po siedmiu miesiącach panowania został zamordowany król Przemysław II (dnia 8 lutego 1296 roku).
- 625 lat** – W Lublinie na zjeździe szlachty książę litewski Jagiełło został wybrany na króla polskiego (dnia 2 lutego 1386 roku).
- 625 lat** – Chrzest Jagiełły i nadanie mu imienia Władysław (15 lutego 1386 roku).
- 625 lat** – Koronacja Władysława Jagiełły na króla Polski (dnia 4 marca 1386 roku).
- 600 lat** – W Toruniu został zawarty traktat pokojowy Polski i Litwy z Zakonem Krzyżackim (dnia 1 lutego 1411 roku).
- 455 lat** – Polskę opuściła królowa Bona, wywożąc różne dobra i ogromne sumy pieniężne (dnia 1 lutego 1556 roku).
- 440 lat** – Zmarł Jan Zygmunt Zapolya, siostrzeniec króla polskiego (dnia 14 marca 1571 roku).
- 415 lat** – Król Zygmunt III Waza przeniósł rezydencję królewską z Krakowa do Warszawy (dnia 18 marca 1596 roku).
- 365 lat** – Ślub Władysława IV z Francuzką, Marią Ludwiką Gonzagą de Nevers (dnia 10 marca 1646 roku).
- 355 lat** – Karol Gustaw skłonił księcia pruskiego Fryderyka Wilhelma I do poddania Prus Książęcych zwierzchności szwedzkiej i zerwania związków lennych z Polską (dnia 17 stycznia 1656 roku).
- 355 lat** – Nieliczne siły polskie pod dowództwem Stefana Czarnieckiego poniosły pod Gołębim porażkę od Szwedów. Wkrótce jednak wojska polsko-litewskie osaczyły Szwedów w widłach Wisły i Sanu (dnia 19 lutego 1656 roku).
- 320 lat** – Ślub królewicza Jakuba Sobieskiego z księżniczką neuburską Jadvigą Elżbietą (dnia 25 lutego 1691 roku).
- 310 lat** – W czasie spotkań cara Piotra I z Augustem II w Birzach Rzeczpospolita zdecydowanie odmówiła udziału w wojnie ze Szwecją (luty 1701 roku).
- 275 lat** – Pokonany król polski Stanisław Leszczyński abdykował (dnia 27 stycznia 1736 roku).
- 245 lat** – W Lotaryngii zmarł w wieku 89 lat król Polski Stanisław Leszczyński (dnia 23 lutego 1766 roku).
- 220 lat** – Na scenie Narodowego Teatru Polskiego wystawiono *Powrót posła* Juliana Ursyna Niemcewicza (dnia 15 stycznia 1791 roku).
- 220 lat** – Uchwalenie prawa o sejmikach – ustalenie organizacji i kompetencji oraz wykluczenie z nich szlachty nieposesjonatów, czyli hołoty (dnia 24 marca 1791 roku).
- 215 lat** – Zawiązanie w Krakowie aktu konfederacji dążącej do odbudowy Polski z ziem zaboru pruskiego (dnia 6 stycznia 1796 roku).
- 210 lat** – W układzie pokojowym francusko-austriackim Napoleon pominął milczeniem sprawę polską. Na znak protestu demonstracyjnie podał się do dymisji generał Karol Kniaziewicz i wielu oficerów (dnia 9 lutego 1801 roku).
- 195 lat** – Z inicjatywy Stanisława Staszica powstała w Kielcach Szkoła Akademicko-Górnicza (dnia 16 lutego 1816 roku).
- 185 lat** – Zmarł Stanisław Staszic, wybitny mąż stanu, pisarz, filozof, przyrodnik, organizator życia naukowego (dnia 20 stycznia 1826 roku).
- 180 lat** – Sejm powołał Rząd Narodowy, na czele którego stanął książę Adam Jerzy Czartoryski (dnia 29 stycznia 1831 roku).
- 180 lat** – Armia rosyjska pod wodzą feldmarszałka Iwana Dybicza wkroczyła do Królestwa Polskiego (dni 5-6 lutego 1831 roku).
- 180 lat** – Generał Józef Dwernicki pokonał pod Stoczkiem dywizję generała Fiodora Gejzmarra (dnia 14 lutego 1831 roku).
- 180 lat** – Zwycięstwo pod Dobrem generała Jana Skrzyneckiego i Piotra Szembeka (dnia 17 lutego 1831 roku).
- 180 lat** – Bitwa pod Grochowem, stoczona przez generała Józefa Chłopickiego w obronie Warszawy, mimo olbrzymich strat z obu stron nie rozstrzygnęła sytuacji (dnia 25 lutego 1831 roku).
- 180 lat** – Wodzem naczelnym mianowany został generał Jan Skrzynecki (dnia 26 lutego 1831 roku).
- 180 lat** – Wybuch powstania na Litwie (dnia 26 marca 1831 roku).
- 180 lat** – Zwycięska kontrofensywa wojsk polskich pod dowództwem generała Ignacego Prądzyńskiego (dnia 31 marca 1831 roku).
- 175 lat** – Zamach na agenta carskiej policji spowodował wkroczenie wojsk zaborczych i okupację Wolnego Miasta Krakowa (dnia 17 marca 1836 roku).
- 165 lat** – W Galicji wybuchło powstanie chłopskie Jakuba Szeli. Tego samego dnia do Wolnego Miasta Krakowa wkroczyły wojska austriackie (dnia 18 lutego 1846 roku).
- 165 lat** – Wybuchło powstanie Krakowskie. Oddział wojsk austriackich po krótkotrwałych walkach wycofał się z miasta (dnia 20/21 lutego 1846 roku).
- 165 lat** – W Krakowie powstał Rząd Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej (dnia 22 lutego 1846 roku).
- 160 lat** – Zniesiona została granica celna między Królestwem Polskim a Cesarstwem Rosyjskim (dnia 1 stycznia 1851 roku).
- 155 lat** – W Dublanach koło Lwowa powstała Szkoła Rolnicza, której fundatorem był Leon Sapieha (dnia 9 stycznia 1856 roku).
- 150 lat** – W Austrii został wydany Patent Ludowy, który wprowadzał autonomię w krajach monarchii habsburskiej (dnia 28 lutego 1861 roku).
- 150 lat** – W Królestwie Polskim przywrócono Radę Stanu i Komisję Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (dnia 27 marca 1861 roku).
- 145 lat** – W gimnazjach Królestwa Polskiego wprowadzono jako wykładowy język rosyjski (dnia 5 stycznia 1866 roku).
- 125 lat** – Na stokach Cytadeli warszawskiej powieszono 4 działaczy I Proletariatu: Piotra Bardowskiego, Stanisława Kunickiego, Michała Ossowskiego i Jana Piertusińskiego (dnia 26 stycznia 1886 roku).
- 110 lat** – Urodził się Julian Przyboś (†6.10.1970), poeta, eseista (dnia 5 marca 1901 roku).
- 110 lat** – Zmarł malarz Aleksander Gierymski (dnia 8 marca 1901 roku).
- 105 lat** – W wyborach do rosyjskiej Dumy Państwowej Polacy zdobyli 53 mandaty (marzec 1906 roku).
- 90 lat** – Sejm postanowił o powołaniu Senatu jako wyższej izby parlamentu (dnia 27 stycznia 1921 roku).
- 90 lat** – Sejm ustanowił Order Odrodzenia Polski (Polonia Restituta) (dnia 3 lutego 1921 roku).
- 90 lat** – Polska i Francja zawarły umowę o współpracy politycznej, a dwa dni później podpisano tajny układ obronny o wzajemnej pomocy na wypadek agresji niemieckiej lub sowieckiej (dnia 19 lutego 1921 roku).
- 90 lat** – W Bukareszcie zawarto polsko-rumuńskie przymierze obronne uzupełnione o tajny układ o wzajemnej pomocy w razie ataku sowieckiego (dnia 3 marca 1921 roku).
- 90 lat** – Sejm Ustawodawczy uchwalił Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej (dnia 17 marca 1921 roku).
- 90 lat** – W Rydze po pięciomiesięcznych rokowaniach został podpisany traktat pokojowy między Rzeczpospolitą Polską a Rosją Radziecką i Ukrainą (dnia 18 marca 1921 roku).
- 85 lat** – Zmarł prymas Polski kardynał Edmund Dalbor (dnia 13 lutego 1926 roku).
- 70 lat** – We Lwowie Wanda Wasilewska zaczęła wydawać miesięcznik literacki „Nowe Widnokręgi” (styczeń 1941 roku).
- 65 lat** – W Warszawie uruchomiono pierwszą linię trolejbusową (dnia 5 stycznia 1946 roku).
- 65 lat** – Pierwszy powojenny spis ludności w Polsce wykazał 23 929 737 osób (dnia 14 lutego 1946 roku).
- 65 lat** – Rozwiązano Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie (marzec 1946 roku).
- 60 lat** – Powstało Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich (dni 11-12 marca 1951 roku).
- 55 lat** – W Moskwie po zakończeniu obrad XX Zjazdu KPZR zmarł Bolesław Bierut, I sekretarz PZPR (dnia 12 lutego 1956 roku).
- 50 lat** – Telewizja zaczęła nadawać we wszystkie dni tygodnia – po kilka godzin (dnia 1 lutego 1961 roku).
- 30 lat** – Generał Wojciech Jaruzelski stanął na czele rządu (dnia 11 lutego 1981 roku).
- 20 lat** – W Moskwie podjęto decyzję o likwidacji Układu Warszawskiego (dnia 31 marca 1991 roku).

Kto w niebo pluje, na głowę mu spada.

Не плюй в колодец, пригодится воды напиться.

Kto się kładzie z psami, ten wstaje z pchłami.

С кем поведёшься, от того и наберёшься.

Co ma wisieć, nie utonie.

Кому быть повешенным, тот не утонет.

Kto się wiele pyta, ten się wiele uczy.

Язык до Киева доведёт.

Jaka mać, taka nać.

Каково семя, таково и племя.

I w bajce bywa trochę prawdy.

В каждой шутке есть доля правды.

Małych ptaków, małe gniazdo.

По Сеньке и шапка.

Podróże kształcą.

Чужая сторона прибавит и ума.

Źle nabyte w korzyść się nie obraca.

Чужое добро впрок не идёт.

Trafil frant na franta.

Нашла коса на камень.

Dla spóźnionych gości pozostają kości.

Кто поздно пришёл, только кости нашёл.

Siła zlego na jednego.

Один в поле не воин.

Serdecznie i ot всей души pozdrawiamy замечательную пару Лору и Михаила ГОЛОВКОВЫХ – с сорокалетием (16 января 2011 года) совместной жизни! Пример Вашей семьи является прекрасным образцом для всех молодых членов нашей польской общины! Желаем Вам ещё долгих-долгих лет совместной жизни!!!

Редакция

Pismo ukazują się dzięki poparciu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie”.

**WIADOMOŚCI
POLSKIE**
Nr 1 (30) 2011 r.

Redaguje kolegium
Redaktor naczelny
Aleksander SIELICKI

Pismo Krasnodarskiej Organizacji Regionalnej
Polskie Centrum Narodowo-Kulturalne “Jedność”
Adres redakcji: 350040, m. Krasnodar, ul. Stawropolskaja, 149. KubGU.
FISMO. Pok. 253. <http://www.poloniakubania.ru> Tel.: +7-918-217-90-77,
faks 007 (861) 219-95-20. E-mail: poloniakubania@mail.ru Nakład 999 egz.

**ПОЛЬСКИЕ
ВЕДОМОСТИ**
№ 1 (30) 2011 г.

Редактирует коллегия
Главный редактор
Александр СЕЛИЦКИЙ

Издание Кrasnodарской региональной общественной организации
Польский национально-культурный центр “Единство”
Адрес редакции: 350040, г. Краснодар, ул. Ставропольская, 149. КубГУ.
ФИСМО. Комн. 253. <http://www.poloniakubania.ru> Тел.: +7-918-217-90-77,
факс 007 (861) 219-95-20. E-mail: poloniakubania@mail.ru Тираж 999 экз.

JEŻELI Polacy wtedy rozpraszają się po całym świecie, no to i do Belgii też trafiają, lecz jednostki, nieliczne rodziny, zwłaszcza szlachta i panowie.

W początkowych latach XX wieku przemysł belgijski i francuski gwałtownie się rozwija, wzrasta popyt na węgiel i kopalnie szukają górników. Będą ich sprowadzać z całej Europy, z Maroka, z Algierii, z Syrii a nawet z Chin. Bardzo dużo Polaków, którzy mieli wprawę w wydobyciu węgla, sprowadzano z Westfalii (Rhurgebied w okolicach Kolonii).

W latach 1920. całe nowo zbudowane osiedla są zamieszkałe przez młode rodziny Polaków, którzy przyjechali tu z Niemiec, lecz jeszcze nie z Polski. W dziejach Polonii belgijskiej (i francuskiej) był to tak zwany „okres Westfaliaków”.

W latach poprzedzających II wojnę światową kopalnie sprowadzają górników już prosto z Polski. Uważano nawet, że Polska ich po prostu sprzedawała. Wtedy w Belgii i Francji mieszka łącznie ponad 300 tysięcy Polaków. Od roku 1936 niektóre kopalnie we Francji i Belgii są zamykane i Polaków wywozi się z powrotem do Polski.

W latach okupacji niemieckiej Polacy pracują w kopalniach razem z jeńcami rosyjskimi.

Tuż po wojnie dookoła Gandawy osiadła pewna ilość młodych żołnierzy z Pierwszej Dywizji Pancерnej generała Maczka, którzy ożenili się z Belgijkami i tu pozostali na stałe. W tym samym okresie do Belgii i Francji ściągają młodzież zwolniona z niemieckich obozów i fabryk. Są to ochotnicy, którzy zdecydowali się nie wracać do Kraju, lecz dalej wędrować po świecie w poszukiwaniu lepszej doli. Zamierzali ostatecznie osiedlić się w Stanach Zjednoczonych,

Belgia powstała w 1830 roku i już wtedy polscy żołnierze pomagają przy tworzeniu nowego belgijskiego wojska. Wiemy, że Joachim Lelewel od 1835 roku przebywa w Brukseli.

POLACY Z BELGII

Polscy górnicy w Belgii

Kanadzie lub Australii. Niektórym to się udało, lecz znakomita większość wyzwolonych z niewoli Polaków wróciła do Polski w latach 1945–1947.

Polonia ze starej emigracji „przedwojennej” i nowszej „powojennej” nadal się rozwija. Polaków było dużo, zaś ich dzieci i wnuków dziś jest jeszcze więcej. Mimo, że nie są urodzeni w Polsce i nigdy tam nie byli i chociaż nie mówią po polsku, czują się Polakami.

Polska o nas zapomniała, ale to nic. Jesteśmy tu, za

granica, już ponad sto lat i niestety nadal będziemy tu trwali, jednak wciąż będziemy się czuli Polakami. To jest jak najbardziej żywa Polonia, która ma prawdziwe związki i rzetelnych działaczy.

W okresie „zimnej” wojny, aż do zmian politycznych w Polsce, niektórzy Polacy po pobyciu za granicą postanawiali pozostać tu. Tworzyli jedyną „polityczną” emigrację. Ale tak samo, jak przed wojną, wracają Polacy do Polski. Nawet ci,

którzy urodzili się tutaj – w Belgii czy we Francji.

Po roku 1980 Polacy przyjeżdżają tu osobiście celem podjęcia wybranej pracy i to nie tylko na budowie – są to często lekarze, sportowcy... Na święta wracają do swoich rodzin w Polsce. Jesteśmy dla nich niespodziewanym odkryciem. Z nami współdziałają i bawią się.

W odróżnieniu od nich polscy urzędnicy zatrudnieni w Unii Europejskiej nie chcą wiedzieć o obecności w Belgii starego wychodźstwa. Bo, po co? Wracają w piątek do Polski i są w biurze w poniedziałek rano. Nie wszyscy też mieszkają w Brukseli. Władze brukselskie bardzo ich szanują, bo pięknie piszą i ładnie mówią po polsku i w językach obcych. Lecz nie ma w Brukseli żadnych związków polonijnych.

Do Brukseli sprowadza się mnóstwo wydawnictw promujących polską kulturę, lecz ani kropli z tych bogactw do nas nie dociera. Bo, po co?

Zaczynają jednak stopniowo zwracać na nas uwagę:

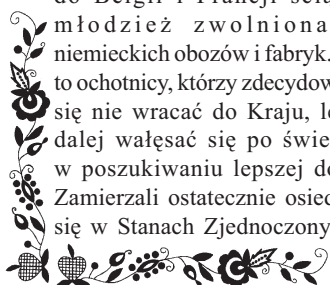
– Skąd jesteście?

– My? Polacy!

*Aleksander KOZŁOWSKI
z Belgii*

Polskie spotkania w Bois du Luc (1954 r.)

W Polskiej Misji Katolickiej w Liège

Na cmentarzu wojskowym polskich żołnierzy w Lommel (prowincja Limburg)

Aleksander Kozłowski

Na spotkaniu polonijnym

Afisz zespołu „Spotkanie”

Polskie produkty w Belgii

Podczas imprezy

Polskie firmy na wysawie w Belgii

Pomnik polskich lotników na cmentarzu Charleroi Nord (ustawiony w 1947 r.)

Polskie spotkania w Bois du Luc (2010 r.)

